

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Porovnávacie analýzy
10/2023

Status umelca

Helena Latáková

Bratislava
november 2023

Postavenie odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj oddelenie Parlamentná knižnica a oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Status umelca

Anotácia

Analýza sa zaoberá postavením umelca, požiadavkami na výkon umeleckej činnosti, daňovými otázkami, problematikou sociálneho zabezpečenia a porovnaním legislatív štátov, ktoré status umelca upravujú.

Kľúčové slová

kultúra, status umelca, umelecká činnosť, sociálne zabezpečenie umelcov

Status of the artist

Annotation

The analysis deals with the status of the artist, requirements for the performance of artistic activity, tax issues, social security issues and a comparison of legislation of states regulating the status of the artist.

Keywords

culture, status of the artist, artistic activity, social security of artists

Vypracovala: JUDr. Helena Latáková

Schválila: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD., riaditeľka odboru

Materiál slúži pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom odboru Parlamentný inštitút a autorov. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Východiská a postavenie umelcov v Európskej únii a na Slovensku.....	6
3. Zákonná úprava inštitútu umelca a požiadavky na výkon umeleckej činnosti.....	8
4. Samostatne zárobkovo činná osoba verzus zamestnanec	12
5. Kolektívne vyjednávanie	15
6. Systém sociálneho zabezpečenia	16
6.1 Sociálne schémy pre umelcov	16
6.2 Financovanie špeciálnych sociálnych schém pre umelcov	17
6.3 Podpora v nezamestnanosti.....	18
6.4 Dôchodok	18
6.5 Dovoľka a rodinné prídavky.....	19
7. Zdravotné odvody a poistenie	20
8. Daňový systém.....	21
8.1 Daň z príjmu	21
8.2 Nezdaniteľná časť a náklady.....	22
8.3 DPH.....	23
8.4 Daňové úľavy v sponzorstve	24
9. Systém štátnej podpory	25
9.1 Granty, fondy, nadácie	25
9.2 Iné formy podpory	27
10. Registrácia a evidovanie počtov umelcov	29
11. Vybrané štáty.....	30
11.1 Belgicko.....	30
11.2 Francúzsko	36
11.3 Írsko.....	38
11.4 Chorvátsko	40
11.5 Kanada	44
11.6 Litva	47
11.7 Luxembursko	50
11.8 Nemecko.....	54
11.9 Rakúsko	58
11.10 Španielsko.....	60
12. Zdroje.....	63

1. Úvod

„Predstavte si, čo by svetu chýbalo, keby neexistovali umelci, herci, hudobníci či maliari... Ako môžeme formovať nové príbehy, objavovať nové myšlienky a objavovať nové perspektívy, ak sú tí, ktorí sa odvážia vyjadriť inak, potláčaní? Bez slobody tvoriť nemôžeme zabezpečiť, aby rôznorodé vyjadrenia počuli, videli, tešili sa z nich a ocenili všetci.“

Irene Khan

osobitná spravodajkyňa OSN
pre presadzovanie a ochranu práva
na slobodu názoru a prejavu
(Globálna správa za rok 2022)

Každá osoba, ktorá tvorí, tvorivo sa vyjadruje alebo obnovuje umelecké diela, ktorá považuje svoju umeleckú tvorbu za podstatnú súčasť svojho života a týmto spôsobom prispieva k rozvoju umenia a kultúry a ktorá je alebo žiada, aby bola uznaná za umelca, bez ohľadu na to, či je alebo nie je viazaná akýmikoľvek pracovnými alebo združovacími vzťahmi, by mala byť podľa odporúčaní UNESCO z roku 1980 považovaná za umelca.

Priznaný rešpekt, uznanie slobôd a práv, či už tých morálnych, ekonomických alebo sociálnych, najmä s ohľadom na príjem a sociálne zabezpečenie, prináša status, uznanie a zadefinovanie umelca v legislatíve. Snaha posilniť úlohu „kreatívneho pracovníka“, ako aj potrebu zlepšiť ich postavenie vzhľadom na konkrétne podmienky ich profesie a ich prínos k rozvoju je stále rovnako aktuálna vzhľadom na pretrvávajúce výzvy na celom svete v oblasti sociálnych a ekonomických práv, a vplyvu digitálnych technológií na prácu umelcov.¹

Predkladaná analýza sa zaoberá postavením umelca, jej cieľom je poukázať na rozličné legislatívne podmienky vo vybraných štátoch Európy a Ameriky, ktoré status umelca uznávajú, majú ho zadefinovaný alebo aspoň čiastočne upravujú socioekonomické postavenie umelcov.

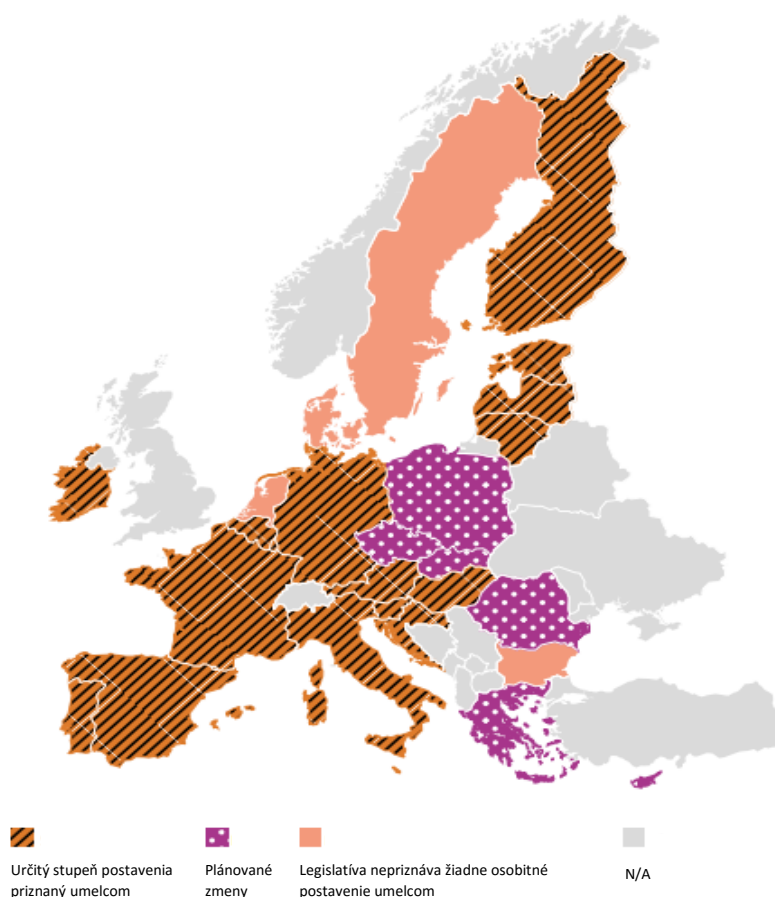
V prvej časti analýzy rozpracúvame východiská, ktoré slúžili ako základ pre porovnanie jednotlivých legislatív a v súhrne približujeme zákonnú úpravu statusu umelca, zmluvné a pracovné vzťahy, kolektívne vyjednávanie, problematiku sociálneho a zdravotného zabezpečenia, daňový systém a systém podpory zo strany štátu. V druhej časti venujeme bližšiu pozornosť vybraným štátom, ich úpravám, ktoré zvýhodňujú alebo minimálne priznávajú umelcovi práva prispôbené charakteru ich tvorivej činnosti.

¹ UNESCO's 1980 Recommendation concerning the Status of the Artist: promoting the professional, social and economic rights of artists. Dostupné na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382658>

2. Východiská a postavenie umelcov v Európskej únii a na Slovensku

Postavenie umelcov sa začalo v Európe intenzívnejšie riešiť [po vypuknutí koronakrízy](#). V roku 2021 bolo prijaté [Uznesenie Európskeho parlamentu z 20. októbra 2021 o situácii umelcov a kultúrnej obnove v EÚ](#). [Európsky parlament chce](#), aby postavenie umelcov v EÚ bolo viac stabilné a požaduje zavedenie európskeho statusu umelca. Ten má vytvoriť celoeurópsky rámec pre pracovné podmienky a minimálne štandardy, vrátane rovnakého prístupu k sociálnemu zabezpečeniu, zdravotnému poisteniu, dôchodkovým systémom a spoločnej európskej definícii umelcov v rámci EÚ.² Problémy, s ktorými sa umelci stretávajú sú predovšetkým prístup k sociálnemu zabezpečeniu (absencia špecifických pravidiel a schém pre samostatne zárobkovo činných umelcov), prístup k minimálnej mzde (ktorú väčšina členských štátov má, ale vzhľadom na charakter práce vykonávanej umelcami sú často v oblasti minimálnej mzdy opomínaní, keďže sa preferuje skôr výkon práce mimo trvalého pracovného pomeru, a sú zároveň platení za prácu ako takú menej než v skutočnosti pracujú, tzv. skrytý čas práce), prístup k osobitným daňovým schémam a kolektívnemu vyjednávaniu.

Obrázok č. 1: Prehľad legislatívy uznávajúcej status umelca v EÚ

zdroj: [OMC Survey](#)

² EUROPARL.europa.eu: Európsky status umelca: Ako chrániť postavenie a príjmy umelcov v EÚ? Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/society/20211021STO15514/europsky-status-umelca-ako-chronit-postavenie-a-prijmy-umelcov-v-eu>

„Výbor Európskeho parlamentu pre zamestnanosť a sociálne veci usporiadal dňa 29. júna 2023 spoločnú diskusiu s Výborom pre kultúru a vzdelávanie s cieľom prediskutovať rámec EÚ pre sociálnu a profesionálnu situáciu umelcov a pracovníkov v kultúrnom a kreatívnom sektore... Cieľom návrhu je zlepšiť pracovné podmienky odborníkov v kultúrnom a kreatívnom sektore s osobitným zameraním na zabezpečenie prístupu k sociálnemu zabezpečeniu a spravodlivej kompenzácii, riešenie cezhraničných problémov, uľahčenie kolektívneho vyjednávania, podporu vzdelávania a odbornej prípravy, predchádzanie obťažovaniu na pracovisku a diskriminácii a regulácia umeleckého obsahu generovaného AI... O tomto návrhu správy má Výbor Európskeho parlamentu pre zamestnanosť a sociálne veci hlasovať 23. októbra 2023.“³

Slovensko

V roku 2020 Slovensko zadefinovalo pojem „profesionálny umelec“, a to doplnením [zákona o Fonde na podporu umenia](#). Zaviedol mu kompetenciu viesť evidenciu profesionálnych umelcov v slobodnom povolání.⁴ Inú definíciu, a to definíciu „výkonného umelca“ priniesol už v roku 2015 [autorský zákon](#). Okrem toho sú v právnom poriadku stanovené pojmy ako divadelní umelci, hudobní umelci, ďalší umeleckí zamestnanci divadla, fyzická osoba inej umeleckej profesie a ďalší umeleckí zamestnanci hudobnej inštitúcie, a to v [zákone o divadelnej činnosti](#). Na zákon o divadelnej činnosti nadväzuje [zákon o Slovenskom národnom divadle](#), ktorý navyše rozoznáva samostatných divadelných umelcov, divadelných umelcov v zbore, v orchestri alebo v inom umeleckom zoskupení, a ďalších umeleckých zamestnancov SND. I napriek jasne definovaným pojmom a registru, umelci na Slovensku čelia rôznym problémom, ako uvádza Slovenská výtvarná únia:

- systém sociálneho zabezpečenia neobsahuje osobitný podsystem sociálneho zabezpečenia pre umelcov,
- v súčasnosti neexistuje pre umelcov špecifický daňový systém,
- podiel výdavkov štátu na podporu umenia a kultúry z roka na rok klesá; pred 15 rokmi boli na úrovni cca 0,9% HDP, pred 5 rokmi 0,6% HDP a pred rokom už len 0,5% HDP.⁵

³ EUROPARL.europa.eu: EU framework for the social and professional situation of artists. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/eu-framework-for-the-social-and-professional-situation-of-artists/details/20230627CAN70328>

⁴ Ministerstvo kultúry SR: Pojem profesionálny umelec v slobodnom povolání bude definovaný v zákone. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/pojem-profesionalny-umelec-v-slobodnom-povolani-bude-definovany-v-zakone/>

⁵ Slovenská výtvarná únia: Právne a sociálne postavenie výtvarných umelcov na Slovensku. Dostupné na: <https://svu.sk/sk/pravne-a-socialne-postavenie-vytvarnych-umelcov-na-slovensku/>

3. Zákonná úprava inštitútu umelca a požiadavky na výkon umeleckej činnosti

Špecifiká toho, čo sa považuje za umelecké povolanie alebo umelecké dielo sa v legislatívach odlišujú, definície a kritériá nie sú univerzálne. V rámci Európskej únie si možno pod pojmom „umelec“ predstaviť profesionálne aktívnu osobu, ktorá je definovaná aspoň v jednom z nasledujúcich právnych rámcov: zdaňovanie, pracovné právo, sociálne zabezpečenie a prístup k verejnému financovaniu⁶.

Tabuľka č. 1: Príklady legislatív členských štátov EÚ týkajúcich sa umelca

ČLENSKÝ ŠTÁT	LEGISLATÍVA
BELGICKO	Kráľovský dekrét o nezamestnanosti, Zákon o financiách z 24. decembra 2002, Zákon o národnom sociálnom zabezpečení
BULHARSKO	Zákonník práce, Vyhláška o sociálnom zabezpečení osôb vykonávajúcich slobodné povolanie a bulharských občanov pracujúcich v zahraničí, Autorský zákon
ESTÓNSKO	Zákon o tvorivých osobách a umeleckých združeniach
FRANCÚZSKO	Zákonník o duševnom vlastníctve, Vyhláška č. 2020-1095 o povahe činností a príjmoch umelcov-autorov a <i>réžim intermittent du spectacle</i> v Zákonníku sociálneho zabezpečenia
HOLANDSKO	Zákon o diele a príjme umelca
CHORVÁTSKO	Zákon o právach nezávislých umelcov a podpore kultúrnej a umeleckej tvorivosti
LITVA	Zákon o postavení umeleckých tvorcov a ich organizácií (2004) a Zákon o profesionálnom múzickom umení (2004)
LOTYŠSKO	Zákon o postavení tvorivých osôb a profesijných tvorivých organizácií
LUXEMBURSKO	Zákon z 19. decembra 2014 o sociálnych opatreniach v prospech nezávislých profesionálnych umelcov a občasných umelcov a o podpore umeleckej tvorby
RAKÚSKO	Zákon o sociálnom zabezpečení umelcov
SLOVINSKO	Vyhláška o samostatne zárobkovo činných osobách v kultúre (2004)
ŠPANIELSKO	rôzne predpisy pod pracovným názvom Status umelca (2018)

zdroj: vypracovala autorka na základe dostupných informácií a materiálu [EENCA](#)

⁶ European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts – Final report, Publications Office of the European Union, 2023. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01fafa79-1a13-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-en>

Slovenská koalícia pre kultúrnu diverzitu ([materiál](#)) využitý aj pre účely štúdie EENCA⁷) identifikovala päť spoločných prístupov k definícii „umelca“:

1. prostredníctvom členstva (v umeleckom združení; napr. *Estónsko, Litva*);
2. výborom/komisiou (status umelca určuje výbor, komisia „odborníkov“ alebo umeleckých kolegov; napr. *belgická Komisia pre umelcov*)
3. orgánom (alebo štátnou inštitúciou; napr. *belgický Národný úrad práce, Holandsko*);
4. prostredníctvom umeleckého výstupu (odvodzuje sa od umeleckého výkonu; napr. *Francúzsko, Spojené kráľovstvo*);
5. podľa povahy umeleckej činnosti: umelec sa považuje za profesionálneho, ak jeho/jej umelecké dielo je realizované „obchodným“ spôsobom (napr. *Kanada*).

Ako možno vidieť, niekde stačí byť zaregistrovaný v príslušnej profesijnej organizácii (*Litva, Lotyšsko, Estónsko*), inde treba preukazovať kultúrnu činnosť a byť registrovaný na príslušnom štátnom orgáne. V niektorých krajinách je potrebné preukazovať kvalitu umeleckého výstupu, inde hrá úlohu aj kvantita aktivít. V praxi ide zväčša o kombináciu viacerých z uvedených kritérií.⁸

Tabuľka č. 2: Uznatie umelca

PODMIENKY	PRÍKLAD	ČLENSKÉ ŠTÁTY
Dôkaz/záznam o umeleckých alebo kultúrnych aktivitách	Výstavy, koncerty, knihy, zmluvy s umeleckými organizáciami atď. Publikované články/recenzie, lektorská činnosť	BE, DE, EE, FI, FR, HR, LT, LU, LV, PL, PT, SE, SI
Potvrdenie o príjme/minimálnom príjme z umeleckej alebo kultúrnej činnosti	Zo samostatnej zárobkovej činnosti podľa daňového poriadku/na základe zmluvy o umeleckej práci, štipendia, autorské príjmy a pod. Príjem môže mať stanovenú minimálnu hranicu (preukázať, že umelecká činnosť je vykonávaná ako povolanie) a/alebo maximálnu hranicu (sociálna podpora nie je dostupná pre vyššie zárobky).	AT, BE, DE, FI, FR, HR, IE, IT, LU, LV, PL, PT, RO (plánované), SI
Doklad o príslušnom vzdelaní/školení	Napríklad diplom z umeleckej vysokej školy/akadémie	BE (plánované), DE, FI, PL, SE, SI
Členstvo v profesijnom združení	Členstvo v profesijnom tvorivom združení môže byť nevyhnutnou podmienkou, alebo len jedným z možných spôsobov získania statusu.	BG, DE, EE, FI, HR, IE, LT, LV, PL

⁷ EENCA: The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals. Dostupné na: <https://eenca.com/eenca/assets/File/EENCA%20publications/Study%20on%20the%20status%20and%20working%20conditions%20of%20artists%20and%20creative%20professionals%20-%20Final%20report.pdf>

⁸ ArtTalk.cz: Status umělce a umělkyně se sám nenapíše. Dostupné na: <https://arttalk.cz/2022/10/17/status-umelce-a-umelkyne-se-sam-nenapise/>

Umelecká kvalita/uznanie	Predtým udelené granty Národné/medzinárodné ocenenia Pozitívne recenzie Umelecké diela získané/vystavované etablovanými umeleckými inštitúciami Umelecké diela vyučované na školách a/alebo univerzitách	AT, DE, FI, HR, LT, PL, SE, SI
Dominancia/exkluzivita umeleckých aktivít v profesionálnej kariére	Umelecké aktivity majú dominantnú/výhradnú úlohu v príjme alebo odpracovaných hodinách umelca.	HR, RO (plánované)
Iné	Registrácia v národnom registri umelcov Splnenie špecifických administratívnych kritérií (napr. byť zapísaný v penzijnom fonde umelcov/registrovaný ako umelec v systéme sociálneho zabezpečenia) Po zaplatení povinných alebo dobrovoľných príspevkov na sociálne poistenie Mať pracovný pomer ako umelec Práca vo verejnej inštitúcii určitý počet rokov	AT, EE, ES, FR, IT, LT, LU, LV, NL, PL(plánované), PT, SI, SK

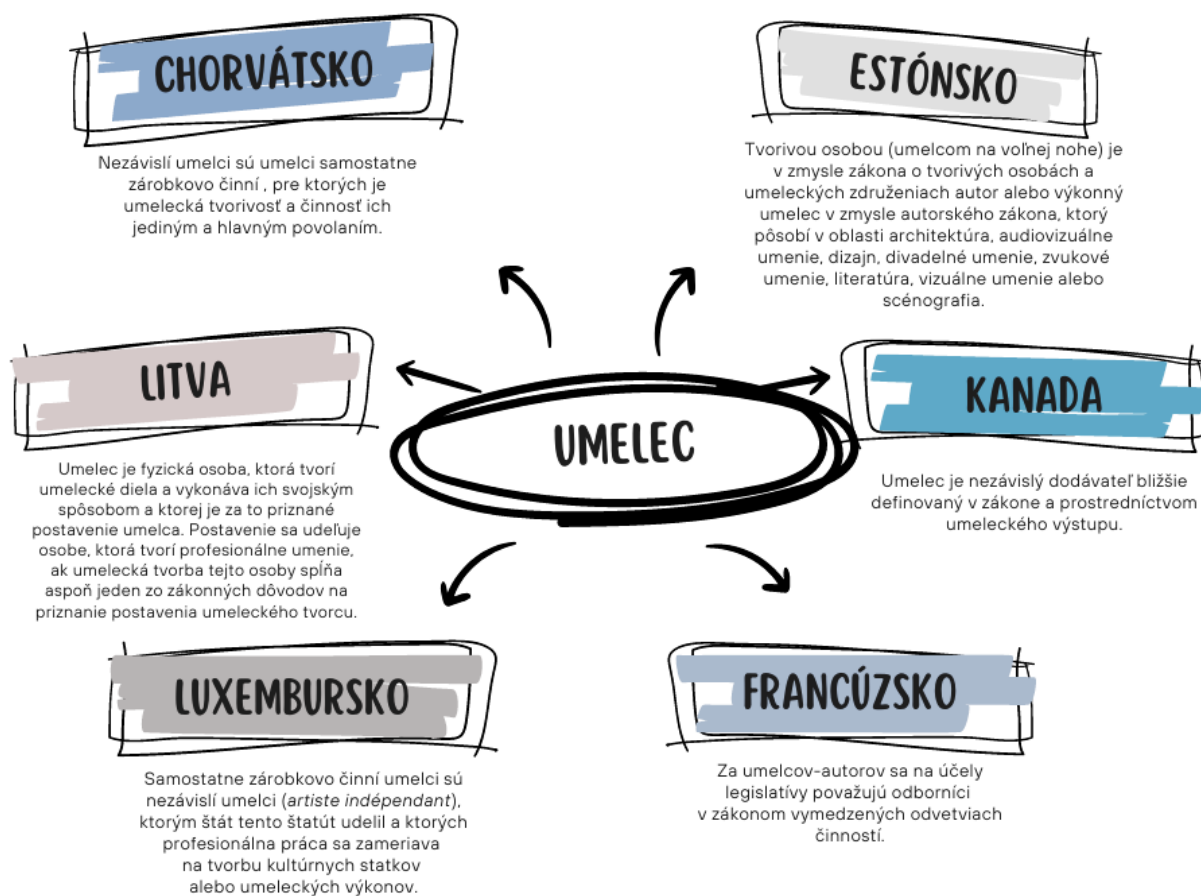
zdroj: [OMC Survey](#)

Z právneho hľadiska je pojem status koherentným súborom zákonov a nariadení, ktoré určujú práva a povinnosti kategórie osôb v konkrétnej oblasti (napr. kategória „postavenie utečenca“). V niektorých krajinách status umelca je len devízou v oblasti sociálneho zabezpečenia alebo kolektívneho vyjednávania:

- *v Belgicku* status umelca znamená, že umelec poberá sociálny príspevok, ide o stav, kedy je umelec nezamestnaný;
- *v Chorvátsku*, kde je umelec na voľnej nohe (nezávislý umelec) uznaný ako samostatná kategória a má uznaný osobitný status umelca;
- *v Kanade* je umelec definovaný zákonom o statuse umelca, avšak tento zákon slúži predovšetkým na zjednodušenie kolektívneho vyjednávania umelcov;
- *v Španielsku* existuje legislatíva prijatá ako status umelca, ktorého cieľom je sumarizovať a navrhovať opatrenia cez sektory, ktoré by mali byť prijaté pre zlepšenie podmienok umelcov.

Obrázok č. 2: Príklady použitých pojmov v legislatíve

zdroj: vypracovala autorka v canva.com na základe dostupných informácií

V Belgicku existujú aj tzv. umelecké činnosti v malom rozsahu (často sa v bežnej reči označujú ako amatérski umelci). Ide o umelcov, ktorí za svoje umelecké výkony alebo diela dostávajú len malú odmenu, nepodliehajú právnym predpisom o sociálnom zabezpečení (a preto ich netreba ohlasovať Národnému úradu sociálneho zabezpečenia).

V krajinách, kde majú umelci a profesionáli v oblasti kultúry uznaný nejaký status, možno pozorovať dva prístupy:

- buď status vytvára jasnú hranicu medzi umeleckými tvorcami, umelcami a inými profesionálmi v oblasti kultúry (napr. *Luxembursko*), alebo
- profesionáli v oblasti kultúry majú rovnaký status ako umelci (napr. *Francúzsko*: robotníci a technici v divadelnom umení; *Nemecko*, *Litva*).⁹

⁹ European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts – Final report, Publications Office of the European Union, 2023. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01fafa79-1a13-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-en>

4. Samostatne zárobkovo činná osoba verzus zamestnanec

Vo väčšine krajín EÚ je situácia rovnaká, umelec môže vykonávať svoju činnosť ako:

- *zamestnanec*¹⁰ alebo
- *samostatne zárobkovo činná osoba*.

Najbežnejšou formou je umelec na voľnej nohe (alebo umelec ako slobodné povolanie). Toto postavenie zaraďujeme medzi samostatne zárobkovo činné osoby. Príkladom je *rakúsky* zákon o sociálnom zabezpečení umelcov, ktorý považuje umelcov na voľnej nohe za samostatne zárobkovo činných umelcov.

V *Estónsku* môže tvorivá osoba v slobodnom povolaní, ktorá pôsobí ako živnostník, pri zápise do obchodného registra použiť v obchodnom mene dodatok „umelec na voľnej nohe“.

V niektorých krajinách sa stretneme s postavením umelca ako tzv. *kvázi zamestnanca*, ide o pracovnoprávny vzťah osobitnej povahy, napr. v *Belgicku* a *Nemecku*.

Umelec môže zakladať aj *spoločnosti* (príkladom je aj aktuálny trend v *USA*, kde existuje niekoľko populárnych obchodných štruktúr, ktoré umelci zvyčajne používajú pri zakladaní svojho umeleckého podnikania, napr. spoločnosť s ručením obmedzeným, družstvo, partnerstvo)¹¹. Žiadna krajina však nebráni umelcom podnikať, zakladať spoločnosti, byť konateľom alebo spoločníkom. Následne však je potrebné, aby si umelec uvedomil, že bude v postavení obchodnej spoločnosti, bude to iná forma podnikania a na jeho postavenie sa najmä vo vzťahu k daňovým predpisom a predpisom sociálneho zabezpečenia môže vzťahovať iná úprava, než na umelcov na voľnej nohe (alebo na slobodné povolania).

Z dôvodu jedinečnosti postavenia kultúrnych pracovníkov je však najbežnejší model *kumulácia sociálnych statusov* (najčastejšie zamestnanec a samostatne zárobkovo činná osoba).

Pracovnoprávne zmluvy, zmluvy obdobného charakteru, iné zmluvy

V závislosti od právneho poriadku daného štátu, umelec je vzhľadom na charakter uzavretej zmluvy považovaný za:

- zamestnanca (niekde sa rozlišuje na účely sociálneho zabezpečenia medzi zamestnancami a zamestnancami vo verejnom záujme, napr. *Belgicko*);
- samostatne zárobkovo činnú osobu.

Typy zmlúv, ktoré umelci uzatvárajú sú vo všetkých krajinách obdobné (v rozsahu občianskoprávných alebo obchodnoprávných predpisov). Niektoré krajiny však v právnych poriadkoch upravujú osobitné typy práve z dôvodu osobitosti postavenia umelca, napr. *Belgicko*

¹⁰ pozn. Niektoré štáty rozoznávajú aj osobitné postavenie zamestnanca vo verejnom záujme, napr. *Belgicko*.

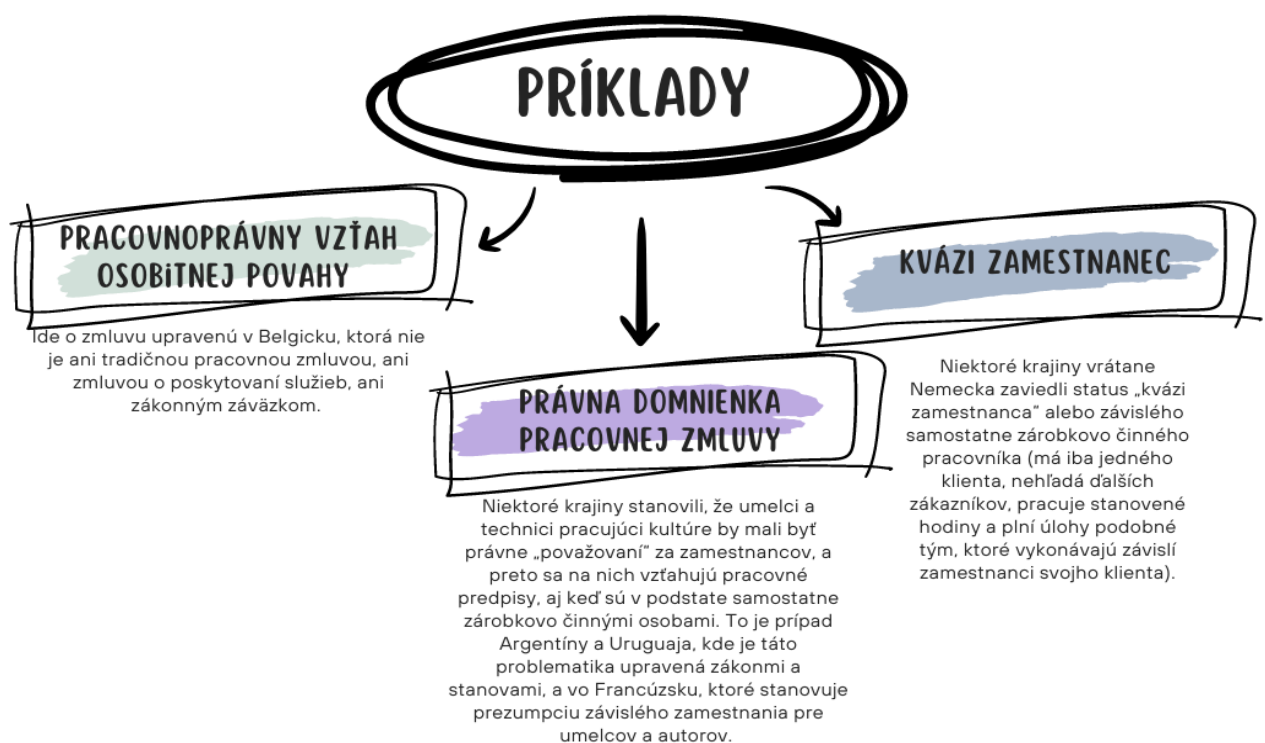
¹¹ ArtworkArchive: A Breakdown of Business Models for Artists | Plus, Free Business Plan Worksheet. Dostupné na: <https://www.artworkarchive.com/blog/a-breakdown-of-business-models-for-artists-plus-free-business-plan-worksheet>

s režimom bez pracovnej zmluvy so statusom zamestnanca (kvázi zamestnanec), t. z. umelec sa bude považovať za zamestnanca na účely zákona o sociálnom zabezpečení, ak kumulatívne:

- vykonáva a/alebo vyrába diela umeleckého charakteru,
- v mene fyzickej osoby alebo právnickej osoby,
- a je mu vyplácaná mzda/odplata.

Čo sa týka pracovného práva, Súdny dvor Európskej únie dospel k záveru, že vnútroštátna legislatíva musí ustanoviť účinné opatrenia na zabránenie zneužívania po sebe nasledujúcich zmlúv na dobu určitú aj v prípade umeleckých povolaní.¹²

Obrázok č. 3: Príklady osobitných pracovnoprávných a obdobných vzťahov umelcov

zdroj: vypracovala autorka v canva.com na základe dostupných informácií

¹² Osobám zamestnaným v odvetví scénického umenia musí byť poskytnutá rovnaká ochrana pred zneužívaním pracovných zmlúv na dobu určitú zo strany zamestnávateľov ako osobám zamestnaným v iných odvetviach, rozhodol Súdny dvor Európskej únie. Uvedené rozhodnutie súviselo s prípadom baleríny v Taliansku, ktorá bola opakovane viazaná zmluvami na dobu určitú. Odvolací súd podal prejudiciálnu otázku na SDEÚ, v ktorej požiadal o usmernenie, či právo EÚ umožňuje vnútroštátnym právnym predpisom vylúčiť konkrétny sektor z uplatňovania všeobecných pravidiel zamestnávania, ktoré chránia pred zneužívaním po sebe nasledujúcich zmlúv na dobu určitú. SDEÚ poznamenal, že právo EÚ stanovuje minimálne opatrenia určené na predchádzanie neistote v zamestnaní. Členské štáty preto musia prijať aspoň jedno zo stanovených preventívnych opatrení, aj keď majú možnosť rozhodnúť sa, ktoré opatrenie použijú, a zohľadnia potreby konkrétnych odvetví a/alebo kategórií pracovníkov. Súd však bez ohľadu na nedostatky v právnych úpravách dospel k záveru, že vnútroštátna legislatíva musí ustanoviť účinné opatrenia na zabránenie a prípadne potrestanie zneužívania po sebe nasledujúcich zmlúv na dobu určitú. Dostupné na: <https://timesofmalta.com/articles/view/use-of-definite-contracts-in-the-performing-arts-sector.693665>

Umelec ako slobodné povolanie

Definícia slobodného povolania nie je univerzálna, niektoré krajiny s takouto možnosťou ani nepracujú (napr. Belgicko, kde sú len tri typy postavenia, s ktorým osoba vstupuje do systému sociálneho zabezpečenia – zamestnanec, zamestnanec vo verejnom záujme, samostatne zárobkovo činná osoba). Naopak niektoré krajiny pojem slobodné povolanie poznajú:

- V *Estónsku* je slobodne tvorivá osoba tá, ktorá podniká v tvorivej oblasti a ktorá nie je vo verejnej službe alebo nepracuje na základe pracovnej zmluvy alebo inej zmluvy obdobného charakteru. Tvorivá osoba v slobodnom povolaní, ktorá pôsobí ako živnostník, môže pri zápise do obchodného registra použiť v obchodnom mene dodatok „umelec na voľnej nohe“.
- Ani v *Nemecku* nie sú jasné rozdiely v povahe povolaní, ktoré možno považovať za slobodné. Právny rámec v súvislosti s postavením živnostníkov je stanovený v § 18 zákona o dani z príjmov. Bežné povolania sem spadajúce sú lekári, právnici alebo umelci. Uvedené sa však vždy odporúča v prípade pochybnosti skonzultovať s príslušným úradom. Slobodné povolania totiž môžu ťažiť z výhod ako napríklad:
 - nie sú povinní zostavovať podnikateľskú súvahu k ročnej účtovnej závierke (postačuje výkaz prebytkov a strát),
 - nemusia platiť daň zo živnosti (alebo daň z podnikania) – vzdajú sa tým registrácie živnosti
- *Rakúsko* rozoznáva slobodného umelca na základe zmluvy o dielo a službách (Werkvertrag).
- *Bulharsko* má osobitnú vyhlášku o sociálnom zabezpečení osôb vykonávajúcich slobodné povolanie.

5. Kolektívne vyjednávanie

Kolektívne vyjednávanie je obvykle *typické pre pracovnoprávny pomer*:

- ✓ I napriek tomu, že *Cyprus* nemá upravený status umelca, boli tu uzatvorené **kolektívne zmluvy pre výkonných umelcov** (napríklad pre hudobníkov a administratívnych pracovníkov Cyperského symfonického orchestra).¹³
- ✓ V *Estónsku* sú kultúrni pracovníci vo verejnom sektore podobne ako iní zamestnanci zastúpení Konfederáciou estónskych zamestnaneckých zväzov, ktorá o podmienkach (platových, pracovných) rokujú priamo s Ministerstvom kultúry.¹⁴
- ✓ V *Belgicku* vznikli tzv. **paritné výbory**, ktoré na úrovni federácie uzatvárajú kolektívne pracovné zmluvy, ktoré určujú individuálne a kolektívne vzťahy (vrátane miezd, flexibility práce alebo zriadenia fondu na zabezpečenie existenčného minima) medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. Kolektívne pracovné zmluvy môžu byť vyhlásené za záväzné pre celý rozsah činností v určitej oblasti – napr. v prípade hudobného paritného výboru sa kolektívna zmluva vzťahuje na každého, kto v Belgicku zamestnáva hudobníka.
- ✓ Zo strany zamestnávateľov má *Bulharsko* naopak v sektore kultúry Bulharskú asociáciu zamestnávateľov¹⁵ v oblasti kultúry (BAEFC), ktorá zastupuje a **chráni práva a záujmy zamestnávateľov v oblasti kultúry**. Na BAEFC bolo zriadených osem odborových výborov v oblasti hudby a tanca, divadla, audiovizie, dizajnu, knižníc a vydávania kníh, kultúrnej animácie, múzeí, galérií a výtvarného umenia a multikultúrneho priemyslu. Pomáhajú pri upresňovaní zmluvných podmienok, konzultáciách, komunikácii a riešia návrhy kolektívnych zmlúv.

No v niektorých krajinách je bežné v *prípade slobodných povolání alebo osôb bez ohľadu na ich pracovnoprávny pomer alebo typ podnikania*:

- ✓ Jedným z najstarších statusov umelca, ktorý založil postavenie umelca práve na lepších pracovných podmienkach prostredníctvom kolektívneho vyjednávania je kanadský model. V *Kanade* je zriadená **špeciálna rada a umelecké združenia**, ktoré zastrešujú umelcov (bez ohľadu na to, či sú zamestnanci alebo samostatne zárobkovo činní) a zaoberá sa žiadosťami a sťažnosťami vo federálnej jurisdikcii, ktoré sa týkajú nadobudnutia a ukončenia práv, zastupovania samostatne zárobkovo činných umelcov, ochrany pred nekalými pracovnými praktikami a inými záležitosťami.
- ✓ **Umelecké združenia** sa zriaďujú napríklad aj v *Chorvátsku* či v *Slovinsku*.

¹³ Compedium. Cultural Policies & Trends: Cyprus. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=8&g1=4>

¹⁴ ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>

¹⁵ Tamtiež.

6. Systém sociálneho zabezpečenia

Vo vzťahu k sociálnej politike, či už krátkodobých (ako materská, nemocenské, pracovné úrazy, nezamestnanosť) alebo dlhodobých schém (ako starobný či invalidný dôchodok) umelci čelia rovnakým problémom, pričom často ide o:

- vylúčenie zo schém,
- projektovú a krátkodobú angažovanosť,
- nepravidelné a rôzne typy odmeňovania,
- nestabilitu zamestnaní,
- čas ich nečinnosti alebo stavu tzv. skrytého pracovného času,
- vysoké riziko pracovného úrazu,
- nerovnomerné zastúpenie odbormi.¹⁶

6.1 Sociálne schémy pre umelcov

Obvykle je v legislatíve štátov všeobecná sociálna schéma sociálneho zabezpečenia, do ktorej vstupujú osoby bez ohľadu na ich profesiu. Pre samostatne zárobkovo činných umelcov však existujú aj špeciálne schémy z dôvodu osobitosti ich činnosti, napríklad v *Belgicku*, *Rakúsku*, *Chorvátsku* alebo *Litve*.¹⁷

Francúzsko je zaujímavým príkladom toho, ako špeciálny systém poistenia v nezamestnanosti vyvinutý pre umelcov a technikov na prerušované zmluvy v sektore výkonov („intermittents du spectacle“), integrovaný do všeobecného systému, náležite zohľadnil pracovné špecifiká a najmä premenlivé a rôznorodé pracovné pomery. Poskytuje flexibilný mechanizmus na ochranu zamestnania pre umelcov a technikov na základe zmlúv na dobu určitú. Tento špecifický systém poistenia v nezamestnanosti možno kombinovať so všeobecnými dávkami v nezamestnanosti získanými prostredníctvom iných zamestnaní. Zaujímavosťou francúzskeho systému je jeho dôraz na financovanie prostredníctvom vyberania príspevkov od umelcov (a ich zamestnávateľov), ako aj prostredníctvom platieb prijatých od používateľov (napríklad vysielateľov), pričom výber príspevkov prispôbuje skutočným zdrojom príjmov: autorské honoráre, autorské poplatky alebo provízie.

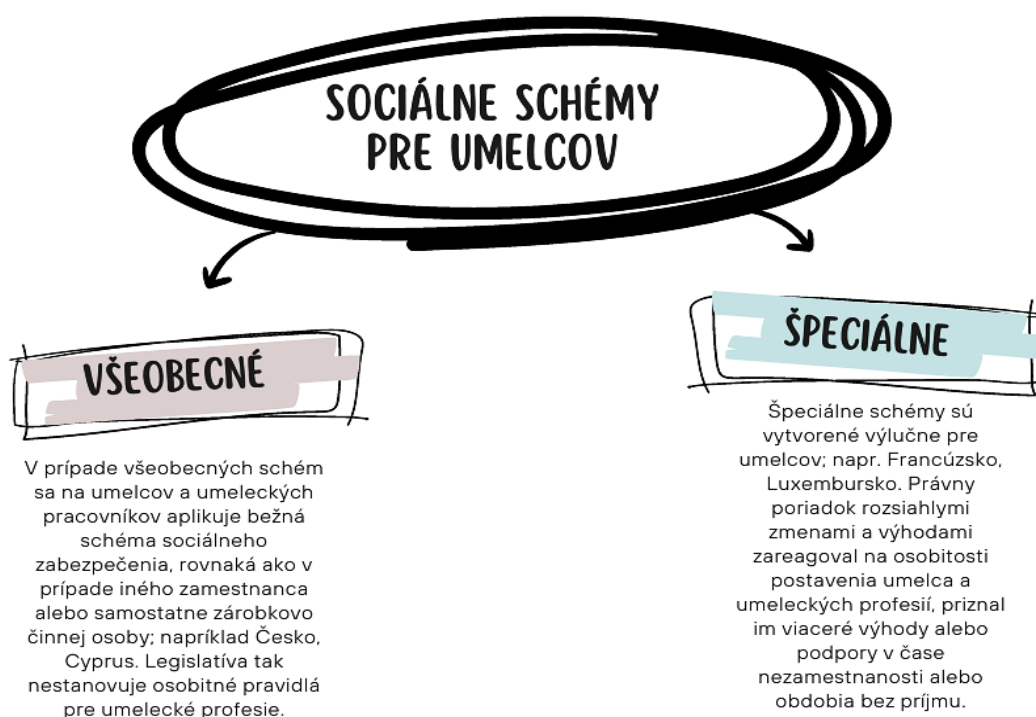
V *Litve* funguje program sociálneho zabezpečenia pre umelcov, ktorý poskytuje podporu umelcom s nízkymi a nepravidelnými príjmami. Spravuje ho inštitúcia poverená vládou v súlade s postupom stanoveným vládou.

V *Nemecku* a v *Rakúsku* sú zriadené fondy, z ktorých sa pomáha umelcom v prípade, ak umelci nie sú schopní uhrádzať do systému bežného sociálneho zabezpečenia (odvíja sa od príjmu).

¹⁶ ILO: Social Protection in the Cultural and Creative Sector. Dostupné na: https://www.ilo.org/global/publications/working-papers/WCMS_781638/lang-en/index.htm

¹⁷ EENCA: The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals. Dostupné na: <https://eenca.com/eenca/assets/File/EENCA%20publications/Study%20on%20the%20status%20and%20working%20conditions%20of%20artists%20and%20creative%20professionals%20-%20Final%20report.pdf>

Obrázok č. 4: Sociálne schémy pre umelcov

zdroj: vypracovala autorka v canva.com na základe dostupných informácií

6.2 Financovanie špeciálnych sociálnych schém pre umelcov

- ✓ V Belgicku z honorárov umelec a producent/zamestnávateľ automaticky prispieva určité percento do systému sociálneho zabezpečenia.
- ✓ Francúzsky systém vyberá príspevky od umelcov (a ich zamestnávateľov), ako aj prostredníctvom platieb prijatých od používateľov (napr. vysielateľov), pričom výber príspevkov prispôsobuje skutočným zdrojom príjmov: autorské honoráre, autorské poplatky alebo provízie.¹⁸
- ✓ V Litve je program financovaný účelovými dotáciami zo štátneho rozpočtu.
- ✓ V Nemecku sa príspevky od vysielateľov alebo producentov počítajú ako podiel z celkovej sumy zaplatenej na autorských honorároch v predchádzajúcom roku. Okrem iného ochranu sociálneho zabezpečenia zabezpečuje umelcom osobitne zriadená inštitúcia Kunstler Sozialkasse (a to v rozsahu zdravotného poistenia a dôchodkov, prípadne dávok v nezamestnanosti). Zhruba polovica príspevkov pochádza od samotných umelcov a zvyšok pochádza od federálnej vlády a zamestnávateľov umelcov.

¹⁸ Pozn. Napríklad v roku 2018 sa prostredníctvom tohto systému vyzbieralo na príspevkoch takmer 300 miliónov EUR.

- ✓ V Rakúsku bol na podporu samostatne zárobkovo činných umelcov zriadený Fond sociálneho poistenia umelcov, ktorý je financovaný z príspevkov umelcov a dotácií z poplatkov káblových spoločností a maloobchodných predajcov satelitných prijímačov a dekodérov. Fond udeľuje granty na príspevky na sociálne poistenie samostatne zárobkovo činných umelcov a v prípade osobitných ťažkostí vypláca aj dávky. Samostatne zárobkovo činní umelci môžu tiež požiadať o príspevok na financovanie svojich zdravotných odvodov, úrazového poistenia a dôchodku.¹⁹
- ✓ V prípade, že činnosť žiadateľa bola za posledných päť rokov v odbornej a širokej verejnosti hodnotená ako výnimočná alebo ako vysoko profesionálna, minister kultúry v Slovinsku môže rozhodnúť o nároku na platenie príspevkov na sociálne zabezpečenie zo strany štátu.

6.3 Podpora v nezamestnanosti

V Belgicku funguje tzv. ochrana pre prerušovaním, aby nedochádzalo k znížovaniu dávky v nezamestnanosti (denná výška dávok v nezamestnanosti sa stanoví na základe percentuálneho podielu priemerného denného zárobku, trvania nezamestnanosti a profesionálnej minulosti).

S prihliadnutím na jedinečnosť činností umelcov bola v Bulharsku prijatá novela prechodných a záverečných ustanovení zákona o ochrane a rozvoji kultúry (1999), ktorá oprávňuje umelcov, ktorí pracovali aspoň 4 z posledných 12 mesiacov na získanie podpory v nezamestnanosti.²⁰

Vo Francúzsku má umelec právo na poistenie v nezamestnanosti.

V Luxembursku má nezávislý umelec nárok na dávku sociálnej pomoci, ak sú jeho mesačné zdroje nižšie ako mesačná sociálna minimálna mzda pre kvalifikovaných pracovníkov. Cieľom dávky sociálnej pomoci je vyrovnať rozdiel medzi príjmom a sociálnou minimálnou mzdou kvalifikovaných pracovníkov.

6.4 Dôchodok

Doplňkový dôchodok

Francúzsky intermittent du spectacle dáva právo umelcovi na dôchodok. Základný je doplnený povinným doplnkovým. Akonáhle sa dosiahne minimálna hranica (napr. 9 027 EUR umeleckého príjmu za rok 2019), členstvo v systéme je povinné.

Vo Fínsku platí zákon o doplnkových dôchodkoch štátnych umelcov. Za záslužnú prácu tvorivého alebo výkonného umelca možno priznať [doplňkový umelecký dôchodok](#) štátnou umeleckou komisiou. Je určený na doplnenie dôchodkového zabezpečenia. Poberateľ musí mať aspoň 60

¹⁹ POLÁKOVÁ, M.: Status profesionálneho (tanečného) umelca/umelkyne. Dostupné na: https://plast.dance/uploads/STUDIA_STATUS_PROFESIONALNEHO_TANECNEHO_UMELCAUMELKYNE_MARTA_POLAKOVA.pdf

²⁰ Compedium. Cultural Policies & Trends: Bulharsko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=6&g1=4>

rokov alebo trvalú práceneschopnosť, okrem toho musí žiť alebo mať trvalý pobyt vo Fínsku. Od 1.1.2023 je výška plného dôchodku umelca 1 515,94 EUR mesačne. Čiastočný dôchodok je polovičný vo výške 757,96 EUR. Výška priznaného dôchodku závisí od dôchodkového príjmu žiadateľa a ostatných trvalých príjmov. Ak je dôchodok a iný trvalý príjem žiadateľa bez štátneho dôchodku nižší ako 1 515,94 EUR mesačne (2023), môže poberať dôchodok v plnej výške, ak je v rozmedzí od 1 515,94 eura do 3 031,88 eura mesačne (2023), môže poberať čiastočný dôchodok. Žiadateľovi, ktorého príjem je vyšší ako hraničný príjem, doplnkový dôchodok nebude priznaný.

Skorší odchod do dôchodku

V Estónsku majú nárok na starobný dôchodok speváci alebo zboroví speváci a sólisti, dychovkári a bábkari, ktorí odpracovali najmenej 25 rokov v národnom, mestskom alebo súkromnom divadle, v divadle pôsobiacom ako nadácia alebo v Národnej opere. Tanečníci a cirkusoví umelci majú právo požiadať o dôchodok bez ohľadu na vek, ak odpracovali aspoň 20 rokov v Národnej opere, národnom, mestskom alebo súkromnom divadle alebo v divadle pôsobiacom ako nadácia.²¹

V Chorvátsku pri špecifických umeleckých profesiách (napr. tanečníci) sa výsluha rokov na účely dôchodkového poistenia započítava iným spôsobom ako pri bežných profesiách (12 odpracovaných mesiacov = 18 mesiacov).

Práca na dôchodku

V Španielsku môže umelec pracovať na voľnej nohe a zároveň poberať plný dôchodok.

6.5 Dovolenka a rodinné prídavky

V Belgicku je zriadený Národný úrad pre ročnú dovolenku na účely vyplácania mzdy za dovolenku plateným umelcom bez ohľadu na ich zamestnávateľa (zamestnávateľov). Zhromažďuje všetky príspevky jemu splatné a vypláca ich v roku nasledujúcom po období (obdobíach) zamestnania (nie na konci každej zmluvy). Obdobne sa tu stanovilo povinné členstvo všetkých zamestnávateľov umelcov v jedinom fonde rodinných prídavkov. Taktiež *francúzsky* intermittent du spectacle dáva právo umelcovi na dovolenku.

²¹ ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>

7. Zdravotné odvody a poistenie

V tejto kapitole vyzdvihujeme len osobitosti pre samostatne zárobkovo činných umelcov.

Francúzsky systém zdravotného poistenia pre umelcov je financovaný z príspevkov umelcov-autorov, ku ktorým sa pridáva príspevok od osôb (fyzických alebo právnických) šíriacich alebo využívajúcich ich diela (vrátane štátu, verejných subjektov a miestnych orgánov).

V *Chorvátsku* majú samostatne zárobkovo činní umelci právo na vyplácanie príspevkov na zdravotné poistenie zo štátneho rozpočtu na základe písomnej žiadosti. O žiadosti rozhoduje odborná komisia s následným súhlasom ministra kultúry, postupom a za podmienok stanovených vyhláškou (vyhláška o postupe a podmienkach uznania práv nezávislých umelcov na platenie príspevkov na dôchodok, invalidné a zdravotné poistenie zo štátneho rozpočtu). Odbornú komisiu tvoria zástupcovia umeleckej obce a jeden zástupca ministerstva kultúry. Je menovaná na 4 roky. Najmenej raz za päť rokov odborná komisia skontroluje uznané práva nezávislých umelcov. Umelec, ktorý nemá nárok na platenie príspevkov na dôchodok, invalidné a zdravotné poistenie zo štátneho rozpočtu, má právo platiť tieto príspevky sám.

Zákon o sociálnom poistení umelcov v *Nemecku* upravuje začlenenie samostatne zárobkovo činných umelcov a umelcov na plný úväzok, ako aj publicistov (spisovateľov, novinárov a pod.) do zdravotného, ošetrovateľského a dôchodkového poistenia. Akým spôsobom je financovaný alebo ako funguje je viac rozpracované vyššie alebo v kapitole Vybrané štáty, podkapitola [Nemecko](#).

V *Rakúsku* bol zákonom zriadený Fond sociálneho zabezpečenia umelcov, ktorý môže odbremeniť samostatne zárobkovo činných umelcov od platenia odvodov do zákonného sociálneho zabezpečenia a inej sociálnej podpory pre umelcov. Fond za určitých podmienok poskytuje príspevkové dotácie na dôchodkové, zdravotné a úrazové poistenie. Žiadosť o príspevok je možné podať na Fond alebo na Sociálnu poisťovňu pre živnostníkov.

8. Daňový systém

8.1 Daň z príjmu

Tabuľka č. 3: Daň z príjmu

ŠTÁT	DAŇ Z PRÍJMU	ZRÁŽKA DANE Z PRÍJMU	PRIEMEROVANIE PRÍJMU
BELGICKO	progresívna	⊗	⊗
BULHARSKO	progresívna	⊗	⊗
CYPRUS			
ČESKO			
DÁNSKO		⊗	⊗
ESTÓNSKO		⊗	⊗
FÍNSKO		⊗	⊗
FRANCÚZSKO		⊗	⊗
GRÉCKO		⊗	⊗
HOLANDSKO		⊗	⊗
CHORVÁTSKO	za príjem nezávislých umelcov sa nepovažujú sumy prijaté do výšky 20 000 HRK ročne	⊗	⊗
ÍRSKO	maximálna oslobodená suma z danej z príjmu je 50 000 EUR	⊗	⊗
LITVA	progresívna	⊗	⊗
LOTYŠSKO		⊗	⊗
LUXEMBURSKO	niektoré umelecké a akademické ceny sú oslobodené daň z mimoriadnych príjmov sa zdaňuje výhodnejšou sadzbou (do 24 %)		
MAĎARSKO		⊗	⊗
MALTA		⊗	⊗
POESKO		⊗	⊗
PORTUGALSKO			
RAKÚSKO		⊗	⊗
RUMUNSKO		⊗	⊗
SLOVENSKO		⊗	⊗
SLOVINSKO		⊗	⊗
SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO			⊗
ŠPANIELSKO		⊗	⊗
ŠVÉDSKO		⊗	⊗
TALIANSKO		⊗	⊗

zdroj: vypracovala autorka na základe dostupných informácií a materiálu [EENCA](#)

- Výnimky alebo špeciálne sadzby pre umelecký príjem poskytujú napríklad *Rakúsko, Litva, Čierna Hora, Nórsko a Slovinsko*. Osobitné výnimky poskytuje aj *Írsko a provincia Quebec*.
- Ak daňový úrad v *Nemecku* nezaradí samostatnú zárobkovú činnosť do kategórie „umelecká“ (slobodné povolenie), ide spravidla o príjem z obchodnej činnosti, ktorá pri prekročení určitej sumy okrem dane z príjmov podlieha aj dani zo živnosti.
- Umelci v *Rakúsku* majú možnosť vybrať si z rôznych druhov určovania zisku, čo následne ovplyvňuje daňové zaťaženie príjmov.
- V *Španielsku* je z daňového hľadiska povinný umelec diela aj výkony fakturovať. Je preto potrebné uplatniť zrážkovú daň z príjmu fyzických osôb. Všeobecná sadzba je 15 %. Noví živnostníci si môžu uplatniť 7 % daň počas prvého roka registrácie a nasledujúcich dvoch rokoch. Od apríla 2023 si môžu samostatne zárobkovo činní umelci uplatniť 7 % bez ohľadu na to, či ide o nového živnostníka, v prípade, že čistý príjem je nižší ako 15 000 Eur ročne, a ide o hlavný zdroj príjmov.
- Práca na umeleckom diele často zahŕňa fázu výskumu, keď umelec neprodukuje príjem (napr. spisovateľa), avšak po realizácii diela (napr. vydanie knihy), hoci príjem je kompenzáciou za dlhoročné písanie, je príjem často plne zdanený v roku, v ktorom bol prijatý, takže umelci zaplatia viac na dani, ako keby bol rovnaký celkový príjem rozdelený na rovnaké čiastky počas každého z rokov prípravy diela. **Priemerovanie príjmu** môže byť teda cenným mechanizmom na zníženie daňového zaťaženia v reakcii na atypický spôsob, akým si niektorí umelci zarábajú. Takéto opatrenia majú napríklad *Bulharsko, Česko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Maďarsko, Holandsko, Nórsko, Španielsko alebo Švédsko*.²² *Spojené kráľovstvo* tiež umožňuje tvorivým umelcom [spriemerovať svoje zisky na daňové účely](#). Autori a umelci, ktorí majú kolísavé zisky, môžu v praxi v dobrom roku zaplatiť veľkú daň a v zlom roku len malú alebo žiadnu (môže to znížiť ich celkové daňové zaťaženie za príslušné 2 roky).

8.2 Nezdaniteľná časť a náklady

V niektorých krajinách je stanovená aj nezdaniteľná časť, napr. v *Chorvátsku* je za umelecké dielo určená vo výške 25 %.

V *Bulharsku* si umelci môžu zase odpočítať 50 % svojich výdavkov zo zdaniteľného príjmu získaného za tvorbu umeleckých, vedeckých a kultúrnych diel, ľudové umenie a remeslá a autorské honoráre.

V *Česku* (hoci žiadny status umelca upravený nemá) si umelec môže uplatniť všeobecné výdavky vo výške 40 % svojich príjmov. Bližšie informácie je možné nájsť priamo v [zákone o dani z príjmu](#).

Odpočet nákladov súvisiacich s prácou samostatne zárobkovo činných osôb je možný taktiež vo *Fínsku* (všetky podrobné informácie dokonca s konkrétnymi príkladmi pre umelcov, ktoré aplikuje legislatíva aj na umelcov, poskytuje [daňová správa](#)).

²² POLÁKOVÁ, M.: Status profesionálneho (tanečného) umelca/umelkyne. Dostupné na: https://plast.dance/uploads/STUDIA_STATUS_PROFESIONALNEHO_TANECNEHO_UMELCAUMELKYNE_MARTA_POLAKOVA.pdf

Vo Francúzsku platí, že ak má umelec obrat za rok nižší ako 72 600 EUR môže využiť zjednodušenú metódu vykazovania, t. z. vykazuje iba svoje hrubé príjmy (bez DPH) a daňová správa vypočíta zdaniteľný príjem uplatnením zníženia o obchodné náklady vo výške 34 %.

V Kanade si umelci v pozícii zamestnancov môžu nechať odpočítať náklady za vlastné nástroje a samostatne zárobkovo činní umelci si môžu odpočítať právne a účtovné poplatky, členské príspevky odborov a profesionálov, náklady na reklamu a dopravu, a iné náklady spojené s ich činnosťou.

Nezávislý umelec v Luxembursku si môže ako prevádzkové náklady odpočítať paušálne minimum vo výške 25 % prevádzkových výnosov z činnosti, maximálne však 12 500 EUR ročne.

8.3 DPH

Tabuľka č. 4: DPH

ŠTÁT	ZÁKLADNÁ SADZBA DPH	DPH NA TOVARY A SLUŽBY V KULTÚRE
BELGICKO	21 %	6 % výkonný umelec, spisovateľ skladateľ
BULHARSKO	20 %	rovnaká
FRANCÚZSKO	20 %	5,5 % predaj pôvodného diela autorom alebo jeho právnymi nástupcami 10 % postúpenie autorských práv (právo na zastupovanie, rozmnožovanie, spracovanie, využívanie) 20 % pre všetky ostatné operácie
ÍRSKO	21,5 %	12,5 % predaj umeleckých diel a vstupné na umelecké a kultúrne výstavy 9 % noviny a periodiká 0 % knihy 21,5 % ostatné tlačoviny
LITVA	21 %	9 % knihy (vrátane elektronických), neperiodické publikácie, návštevy všetkých druhov umeleckých a kultúrnych inštitúcií, umeleckých a kultúrnych podujatí (ak sa neuplatňuje oslobodenie od DPH)

LUXEMBURSKO	16 %	3 % služby poskytované spisovateľmi, skladateľmi a výkonnými umelcami, ako aj na licenčné poplatky
NEMECKO	19 %	7 % niektoré tovary (napr. knihy) za určitých podmienok sú verejné kultúrne prevádzky a neziskové činnosti (napr. divadelné predstavenia) úplne oslobodené od DPH
ŠPANIELSKO	21 %	10 % za určitých podmienok môžu uplatňovať na svoje služby umelci na voľnej nohe, režiséri a technici divadelných hier a muzikálov, ako aj maliari, sochári, kresliari, remeselníci, rytci, zlatníci, hrnčiari pri predaji diel

zdroj: vypracovala autorka na základe dostupných informácií a materiálu [EENCA](#)

V tabuľke je len prehľad niektorých štátov, Európska komisia na svojich stránkach ponúka informácie o [DPH tovarov a služieb](#) vo všetkých členských štátoch (vrátane toho, na čo sa vzťahuje základná a znížená DPH).

8.4 Daňové úľavy v sponzorstve

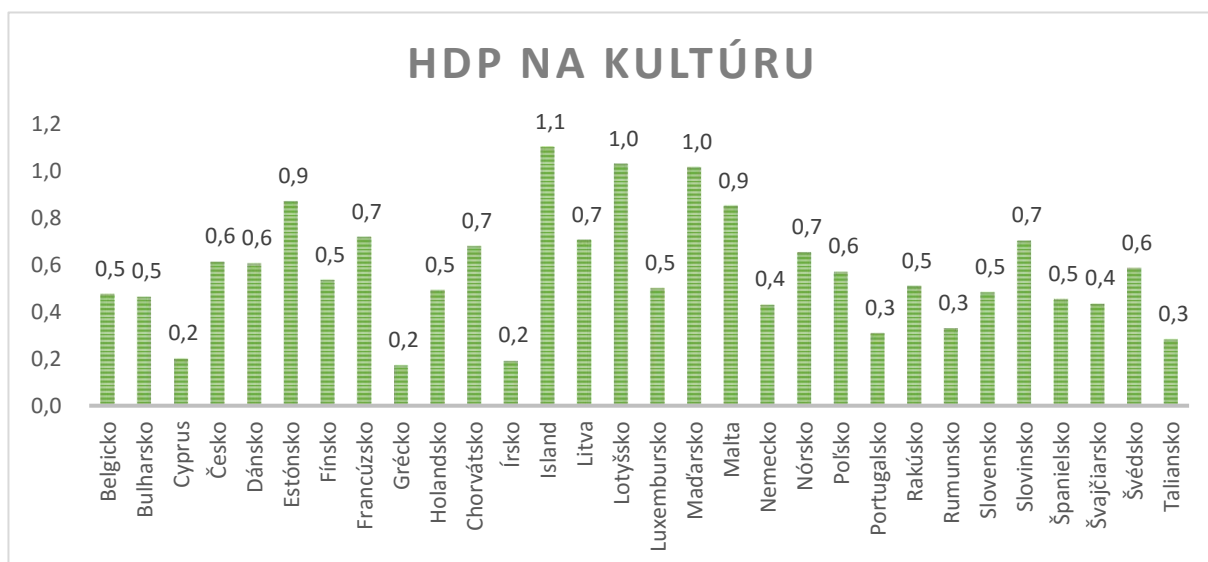
Čo sa týka daňových úľav (alebo odpočtov) pre sponzorov kultúry, príklady krajín, ktoré uvedené upravili v legislatíve sú *Belgicko, Bulharsko alebo Luxembursko*.

9. Systém štátnej podpory

Výdavky zo strany štátu v členských štátoch Európskej únie, Islandu, Nórska a Švajčiarska predstavovali na kultúru v priemere 0,5 HDP.²³

Graf: Podiel HDP v % na kultúru v roku 2021

zdroj: [EUROSTAT](#)

9.1 Granty, fondy, nadácie

➤ Belgicko

- Poskytuje granty (krátkodobé i dlhodobé) na regionálnych úrovniach.
- Existujú tu osobitné granty pre cirkusových umelcov a remeselnú zručnosť.
- Funguje tu Flámsky fond pre literatúru a Flámsky audiovizuálny fond.
- Špecificky a štrukturálne financuje umelcov v súboroch.

➤ Bulharsko

- Kultúrna nadácia dostáva mesačne fixný podiel spotrebnej dane z alkoholu a tabaku (3,5 %) a dane z hazardných hier (47,8 %) z čoho 60,6 % je určených na financovanie kultúrnych budov národného významu, 35,6 % na udeľovanie grantov a podpory (3,8 % z dane výlučne z hazardných hier podporuje kultúrne projekty prostredníctvom univerzít, kde môžu pedagógovia tvoriť svoje umelecké diela).
- Rozpočet Národného fondu kultúry sa zvýšil z dôvodu pandémie; v roku 2018 fond rozdelil menej ako 1 milión BGN (511 299,72 EUR), v roku 2020 to bolo 21 miliónov, v roku 2022 viac ako 38 miliónov (19 429 389,51 EUR).

²³ Pozn. Údaje sú zozbierané v časti výdavkov štátu na „rekreáciu, kultúru a náboženstvo“, konkrétne ide o kategóriu „kultúrne služby“. Ďalšie kategórie, ktoré sem EUROSTAT zahŕňa sú rekreačné a športové služby (0,4 % HDP), vysielačie a vydavateľské služby (0,2 % HDP) a náboženské a iné komunitné služby (0,1 % HDP).

- Pre organizácie sa po prvýkrát zaviedla forma štrukturálneho financovania – ročný grant – a mnohým nezávislým pracovníkom sa rozdelili pracovné štipendiá.²⁴ Hlavným cieľom fondu je podporovať rozvoj kultúry v súlade s národnými kultúrnymi politikami stanovenými v štátnych programoch na príslušné obdobie a v zákone o ochrane a rozvoji kultúry. Predsedom správnej rady fondu je minister kultúry. Členmi správnej rady sú významní predstavitelia kultúry, zástupcovia zväzov umelcov a zástupca z každej obce, ministerstva kultúry a ministerstva financií.²⁵ Indikatívne programy na jednotlivé roky a výročné správy možno nájsť na internetovej stránke [Národného fondu kultúry](#) (v bulharskom jazyku).

➤ *Dánsko*

- Pod Ministerstvom kultúry je zriadená Dánska umelecká agentúra pôsobiaca ako sekretariát pre Dánsku umeleckú nadáciu (pre propagáciu umenia) a Dánsku umeleckú radu (pre podporu umeleckého rozvoja doma a v zahraničí). Financovanie nadácie je určené každoročne zákonom o financiách. Pridelovanie prostriedkov nadácie vykonáva osem trojčlenných výborov. Pokiaľ ide o pridelenie prostriedkov Dánskej umeleckej rady, tá zriadila výbor odborníkov v oblasti literatúry, scénického umenia, výtvarného umenia a hudby. Väčšina finančnej podpory pridelenej Radou a jej výbormi sa prideľuje podľa literárneho zákona, divadelného zákona, zákona o výtvarnom umení a zákona o hudbe.²⁶

➤ *Estónsko*

- Umelecké združenia majú právo požiadať o granty zo štátneho rozpočtu a tie následne vyplácajú ako podporu umelcom. Podporu na tvorivú činnosť umelcom na voľnej nohy bez aktuálneho príjmu možno vyplácať šesť mesiacov (pri opakovanej žiadosti o podporu musia uplynúť aspoň dva roky).²⁷ O podporu tvorivej činnosti môže požiadať ministerstvo kultúry aj iná tvorivá osoba, ktorá nie je členom uznávaného umeleckého združenia; o grante však bude rozhodovať umelecké združenie, ktoré zastrešuje oblasť umenia, v ktorej umelec pôsobí.

²⁴ culture360.asef.org: A Healthy Ecosystem for the Arts in Bulgaria. Dostupné na: <https://culture360.asef.org/insights/healthy-ecosystem-arts/>

²⁵ Compedium. Cultural Policies & Trends: Bulharsko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=6&g1=7>

²⁶ Compedium. Cultural Policies & Trends: Dánsko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=10&g1=4>

²⁷ pozn. Umelecké združenie musí byť uznané ministerstvom kultúry. Umelec musí na získanie podpory podať správnej rade umeleckého združenia písomnú žiadosť. Vypláca sa mesačne a jeho výška sa rovná minimálnej mzde stanovenej vládou. Umelecké združenie má preto zo zákona právo požadovať od svojich členov údaje o vytvorených dielach a umeleckých výkonoch v súlade so stanovami alebo postupom ustanoveným na ich základe. Zároveň podľa § 6 zákona o sociálnej dani platí umelecké združenie za umelca poberajúceho podporu na tvorivú činnosť aj sociálne odvody, čo taktiež dáva umelcovi prístup do systému zdravotného poistenia. Viac v ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>

➤ *Fínsko*

- Umelec, ktorý dostáva grant aspoň štyri mesiace, musí mať dôchodkové a úrazové poistenie. Práca na grante však nezahŕňa poistenie v nezamestnanosti²⁸. Granty prijaté od Arts Promotion Center a jeho orgánov sú oslobodené od dane²⁹;
- Existujú tu zákony a vyhlášky o špecifických grantoch, ako je napr. zákon o kompenzáciách výtvarných umelcov.

➤ *Írsko*

- Existuje tu špecifická podpora pre umelcov so zdravotným postihnutím (to, či niekto poberá príspevky v invalidite alebo invalidný dôchodok zo sociálneho zabezpečenia ovplyvní aj výšku tejto podpory).

➤ *Litva*

- Fungujú tu fondy národných, štátnych a obecných divadiel a koncertných inštitúcií.

9.2 Iné formy podpory

Projekt základného príjmu pre umenie

Projekt funguje v *Írsku* a jeho cieľom je podporiť umenie a tvorivú prax poskytnutím platby vo výške 325 EUR týždenne umelcom a pracovníkom v oblasti kreatívneho umenia. Hlavným cieľom programu je riešiť finančnú nestabilitu, ktorej čelia mnohí pracovníci v oblasti umenia. Do projektu bolo možné sa prihlásiť, náhodne bolo vybraných 2 000 oprávnených umelcov a pracovníkov kreatívneho umenia. Pilotný projekt potrvá do roku 2025.

Boj za spravodlivé odmeňovanie

Rakúsko poskytuje dodatočný rozpočet na opatrenia v oblasti spravodlivého odmeňovania na podporu umelcov.

Výskum zameraný na postavenie umelca

Fínske Centrum pre výskum kultúrnej politiky aktuálne realizuje projekt [Being an Artist in Finland](#), ktorý má za cieľ zdokumentovať pracovnú situáciu a sociálne postavenie profesionálnych umelcov pôsobiacich vo *Fínsku*. Na výskume spolupracuje so štatistickým úradom, Centrom pre podporu umenia a Ministerstvom školstva a kultúry. V jednotlivých etapách výskumu prebieha aj spolupráca s umeleckými organizáciami, grantovými nadáciami a autorskými organizáciami. Výskum začal v roku 2021 s predpokladaným ukončením v roku 2024.³⁰

²⁸ VOIMA: Umelec štrajkuje len pre iných. Dostupné na: <https://voima.fi/taiteen-paikka/taiteilija-lakkoilee-vain-muiden-puolesta/>

²⁹ pozn. Informácie o grantoch pre umelcov je možné nájsť na webovej stránke [Arts Promotion Center Finland](#) (Taika). Taika každoročne udeľuje granty vo výške približne 20 miliónov EUR. Štátne granty pre umelcov predstavujú približne 11 miliónov EUR.

³⁰ Stratégia kultúrnej politiky 2025 je dostupná i v anglickom jazyku na stránke Ministerstva školstva a kultúry *Fínska*: <https://okm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-471-9>

Náhrada za používanie hudobných nástrojov

V prípadoch, ak pracovníci národných, štátnych a obecných divadiel a koncertných inštitúcií v *Litve* používajú ich vlastné hudobné nástroje pre činnosť divadelnej alebo koncertnej inštitúcie, národné, štátne a obecné divadlá a koncertné inštitúcie v súlade s postupom ustanoveným ministrom kultúry vyplácajú tvorivým pracovníkom náhradu za ich používanie.

Úzka spolupráca umeleckej obce s ministerstvom

V *Chorvátsku* sa kultúrni odborníci a umelci ako členovia kultúrnych rád vyjadrujú ministromi kultúry k ročným programom verejných potrieb v kultúre financovaných zo štátneho rozpočtu.

Úrad dôvery proti obťažovaniu a násiliu v umení, kultúre a športe

Rakúsko podporilo založenie nezávislej rady ombudsmana (Úradu dôvery proti obťažovaniu a násiliu v umení, kultúre a športe), ktorá je určená pre pracovníkov v kultúrnom sektore. Umelec sa môže na úrad obrátiť s konkrétnym problémom a hoci úrad zatiaľ nemá žiadny právny základ na riešenie konfliktov, vyvíja riešenia podľa potreby.

Pomoc pri propagácii kultúry v zahraničí

V *Chorvátsku* funguje pomoc pri prezentácii v zahraničí, ktorá sa realizuje v rámci financovania verejných potrieb v kultúre a v súlade so zákonom o financovaní verejných potrieb v kultúre.

10. Registrácia a evidovanie počtov umelcov

Základné harmonizované údaje o pracovníkoch v kultúre členských štátov EÚ uverejňuje Eurostat. Členské štáty môžu pracovať s kombináciou zdrojov (z rôznych orgánov, registrov, profesijných organizácií, kolektívnych organizácií, kultúrnych organizácií alebo prieskumov):

- *Malta* vedie oficiálny [dátový portál](#), ktorého cieľom je spojiť oficiálne registre a súbory údajov pod jednou strechou ako súčasť národnej politiky otvorených údajov (sekcia „Kultúra a voľný čas“).
- *Fínsko* vedie každý rok komplexné štatistiky o divadelnom umení: štatistiky o príjmoch a výdavkoch, personáli, platoch, divákoch a repertoári. Mnohé zamestnávateľské organizácie a umelecké odborové zväzy zverejňujú na svojich webových stránkach rôzne druhy údajov.
- *Slovensko* vedie register umelcov a iných odborníkov v oblasti kultúry bez ohľadu na zamestnanecký pomer alebo oblasť. Register vedie Fond na podporu umenia a schvaľuje žiadosti po preukázaní kultúrnych aktivít.
- *Slovinsko* skrz ministerstvo kultúry umožňuje nezávislým odborníkom v oblasti kultúry zaregistrovať svoju profesionálnu činnosť zápisom do [verejného registra](#) samostatne zárobkovo činných osôb v kultúre (zapisuje sa meno, priezvisko a umelecká činnosť). Evidenciu samostatne zárobkovo činných osôb v kultúre a podmienky vzniku nároku na príspevky na sociálne poistenie upravuje osobitný [zákon o realizácii verejného záujmu v kultúre](#). Do registra sa môže zapísať jednotlivec, ktorý vykonáva špecializované povolanie samostatne v odboroch uvedených v § 4 zákona, nie je dôchodca a má príslušné odborné vzdelanie alebo predchádzajúcou prácou preukáže spôsobilosť na výkon tejto činnosti³¹. O žiadostiach o zápis do registra rozhoduje príslušný [minister po prerokovaní s odbornou komisiou](#).
- Iným príkladom je všeobecný obchodný register v *Estónsku*, kde tvorivá osoba v slobodnom povolaní môže ako živnostník pri jeho zápise použiť v obchodnom mene dodatok „umelec na voľnej nohe“.
- *Švédsky výbor* pre granty na umenie má za úlohu monitorovať a analyzovať ekonomické a sociálne podmienky umelcov. Spolupracuje so Švédskou agentúrou pre analýzu kultúrnej politiky, ktorá je poverená vládou vyhodnocovať, analyzovať a prezentovať účinky návrhov a opatrení prijatých v oblasti kultúry.

Poľsko zhromažďuje štatistiky o kultúrnom sektore Centrálnym štatistickým úradom a Centrom pre kultúrnu štatistiku v Krakove. Okrem toho Národné centrum pre kultúru vykonáva sektorový výskum a publikuje správy o špecifických oblastiach kultúry, ako napríklad „Počítané! Umelci v Poľsku“. Správa uvádza počet profesionálne aktívnych umelcov a uvádza hodnotenie ich profesionálnej situácie a podrobné údaje týkajúce sa ekonomickej situácie a sociálnej situácie tejto profesijnej skupiny.³²

³¹ Zákon o realizácii verejného záujmu v kultúre (Slovinsko). Dostupné na: <https://www.gov.si/zbirke/storitve/vpis-v-razvid-samozaposlenih-v-kulturi/>

³² European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Report of the OMC (Open Method of Coordination)

11. Vybrané štáty

11.1 Belgicko

- Belgická legislatíva upravujúca postavenie umelca je *väčšmi spleťou výnimiek*, než uceleným manuálom o právach a povinnostiach umelcov.
- Od roku 2002 právna úprava do určitej miery priznáva umelcom možnosť byť viazaný *pracovnoprávnym vzťahom osobitnej povahy* (ide o zmluvu, ktorá nie je ani tradičnou pracovnou zmluvou, ani zmluvou o poskytovaní služieb, ani zákonným záväzkom).
- „Status umelca“ tu znamená, že umelec poberá dávky v nezamestnanosti, konkrétne dávku, ktorá sa nazýva „*status umelca*“ (výnimka z regulácie nezamestnanosti).³³
- Od septembra 2020 prebieha na úrovni vlády rozsiahla diskusia, ako pokračovať v reforme sociálneho postavenia umelcov. Okrem *zjavných ťažkostí s definovaním pevných a trvalých kritérií na rozlíšenie umeleckých postupov či samotných umelcov tu chýba aj koherentný rámec uplatniteľný na umelcov, najmä pokiaľ ide o sociálnu ochranu a pracovné právo*. Umelec je totiž osoba špecifická, a to tým, že častejšie než iní, kumuluje viaceré zo sociálnych statusov (SZČO, zamestnanec).
- To, či ide o umelca alebo o umelecký výkon rozhoduje Národný úrad práce alebo Komisia pre umelcov.

Komisia pre umelcov bola zriadená programovým zákonom (I) z 24. decembra 2002. Národný úrad práce tak už nie je jedinou inštitúciou, ktorý rozhoduje o umeleckom charaktere umeleckého výkonu.³⁴ V praxi to však vedie k opakujúcim sa sporom³⁵. Aktuálne má Komisia 28 riadnych členov rozdelených do dvoch jazykových komôr a 24 náhradníkov³⁶.

Kľúčové výhody

Komisia pre umelcov
umelecké vízum
karta umelca
la reglé du cachet
osobitné zmluvné vzťahy (umelec bez pracovnej zmluvy so statusom zamestnanca)
schéma malých kvót
Fond rodinných prídavkov
mzda za dovolenku
kolektívne vyjednávanie na úrovni federácie
daňové stimuly pre osoby podporujúce umenie
priaznivejšia DPH na vybrané umelecké výkony
množstvo podporných programov na úrovni regiónov

group of EU Member States' experts – Final report, Publications Office of the European Union, 2023. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01fafa79-1a13-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-en>

³³ pozn. Pri Belgicku je potrebné pamätať na to, že belgický federalizmus, hoci po legislatívnej stránke komplexný, naráža v praxi na množstvo iných subjektov a provinčné predpisy.

³⁴ Sociálnemu postaveniu umelca v Belgicku sa venuje dopodrobna publikácia LOWIES, J., BOTTACIN S.: Le statut social de l'artiste en Belgique, ktorá je cenný zdrojom rozsiahlych teoretických aj praktických informácií. Dostupné na: <https://www.cairn.info/revue-courrier-hebdomadaire-du-crisp-2021-9-page-7.htm>

³⁵ Pozn. Komisia pre umelcov napr. často vylučuje technikov a podporné funkcie z umeleckej oblasti.

³⁶ Pozn. Zastúpené sú v nej dotknuté federálne inštitúcie: Národný úrad sociálneho zabezpečenia, Národný úrad práce a Národný ústav sociálneho poistenia pre samostatne pracujúcich, 3 zástupcovia odborových zväzov zamestnancov, 3 zástupcovia organizácií zamestnávateľov a 3 zástupcovia umeleckého sektora. Okrem toho je na zasadnutie prizvaný 1 zástupca každého z troch regiónov v súlade s jazykovým režimom.

Zodpovedá za informovanosť umelcov o ich právach a povinnostiach v oblasti sociálneho zabezpečenia. Bola jej zverená úloha vydávať stanoviská k návrhom zákonov, vyhlášok a všetkým návrhom noriem, ktoré jej boli predložené. Na základe zákona a metodiky stanovenej v rokovacom poriadku vo vzťahu k umeleckej povahe diel alebo služieb vykonávaných umelcom Komisia rozhoduje o a vydáva:

- *umelecké vízum*: vydáva sa na žiadosť umelca a potvrdzuje umeleckú povahu služieb poskytovaných na základe osobitnej zmluvy;
 - o žiadosť sa podáva prostredníctvom formulára ([online](#) alebo poštou; ide o formu čestného vyhlásenia)
- *preukaz umelca*: vydáva sa na žiadosť umelca a umožňuje prístup k schéme malých kvót. Tento systém bol navrhnutý tak, aby „legalizoval“ často neformálne ekonomické výmeny umelcov v malom rozsahu³⁷:
 - o žiadosť sa podáva prostredníctvom formulára ([online](#) alebo poštou) (konkrétne sekretariát, ak ide o rozpornú žiadosť, zasadne komisia);
 - o preukaz umelca je potrebné mať vždy na pracovisku. Preukaz je potrebné nosiť spolu s vyhlásením o príjmoch, ktoré slúži na vyplnenie údajov objednávateľom pred začiatkom každého predstavenia (sumu prijatú ako paušálnu náhradu, dátum umeleckého výkonu, jeho povahu a trvanie, totožnosť objednávateľa a adresu služby).

Oba dokumenty Komisia vydáva na obdobie 5 rokov, môže ich obnoviť na základe nového preskúmania, ale aj odňať. Ďalším významným inštitútom je tzv. *la règle du cachet* (doslovne: pravidlo pečiatok), ktoré možno využiť v prípade nároku na príspevok v nezamestnanosti na základe odpracovanej práce.

Pracovné právo a právo sociálneho zabezpečenia

V rámci systému sociálneho zabezpečenia sú v Belgicku 3 typy postavenia, ktoré môže osoba (vrátane umelcov) zastávať:

- postavenie zamestnanca,
- postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby,
- postavenie štátneho zamestnanca.³⁸

Je možné ich kombinovať. Hoci sa systém sociálneho zabezpečenia zamestnancov vzťahuje len na tých, ktorí majú uzavretú pracovnú zmluvu, na umelcov sa môže vzťahovať [osobitné pravidlo](#) stanovené článkom 1bis zákona o sociálnom zabezpečení. Ak teda nemôžu uzavrieť pracovnú zmluvu,

³⁷ pozn. Umelecké činnosti v malom rozsahu, teda umelci, ktorí za svoje umelecké výkony alebo diela dostávajú len malú odmenu, nepodliehajú právnym predpisom o sociálnom zabezpečení (a preto ich netreba ohlasovať Národnému úradu sociálneho zabezpečenia). Ide o umelecký výkon, ktorého suma nepresahuje 100,00 EUR za deň (147,67 EUR v roku 2023) a umelec nesmie za všetky svoje umelecké výkony dostať viac ako 2 000,00 EUR za kalendárny rok (2 953,37 EUR v roku 2023), vrátane všetkých nákladov a cestovného. Úrad sociálneho zabezpečenia (Belgicko): Umelci. Dostupné na: <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest/instructions/persons/specific/artists.html#:~:text=De%20kunstenaar%20zelf%20mag%20per,dus%20ook%20verplaatsingskosten%2C%20inbegrepen>

³⁸ Cultuurloket: Het kunstenaarsstatuut. Dostupné na: https://www.cultuurloket.be/sites/default/files/2019-09/CultuurloketVZW_Brochure-het-kunstenaarsstatuut-updatesept2019.pdf

pretože osoba nemá oprávnenie takúto zmluvu uzavrieť alebo zmluvu neuzatvorí, umelec sa bude považovať za zamestnanca, ak kumulatívne:

- vykonáva a/alebo vyrába diela umeleckého charakteru,
- v mene fyzickej osoby alebo právnickej osoby,
- proti vyplateniu mzdy, teda za odplatu (bez náhrady výdavkov).

Takýto umelec bez pracovnej zmluvy so statusom zamestnanca nemá nárok na ochranu podľa pracovného práva (napr. nárok na minimálnu mzdu) a všetky ostatné ochrany/výhody poskytované pracovným právom alebo kolektívnymi zmluvami (napr. koncoročný bonus, stravné lístky, výpovedné lehoty, stornovacie poplatky,...).

Samostatne zárobkovo činné osoby nedostávajú rovnocenné sociálne dávky, pokiaľ ide o nezamestnanosť (aj keď môžu byť priznané preklenovacie práva), pracovné úrazy alebo choroby z povolania; nedostávajú ani mzdu za dovolenku. Povaha pracovnoprávneho vzťahu je preto pre umelcov prvou zásadnou otázkou vzhľadom na neistotu súvisiacu s ich kariérou a prerušovanosti ich odmeňovania. Situácia umelcov je navyše špecifická z dôvodu zavedenia spomínaných osobitných zmlúv a schémy malých kvót (alebo odškodnenia). Ich použitie však nie je aplikovateľné na všetkých umelcov alebo profesionálov v kultúre:

- *osobitné zmluvy*: oprávnené sú len „audiovizuálne a výtvarné umenie, hudba, literatúra, zábava, divadlo a choreografia“. Umelecké diela a výkony mimo týchto sektorov sú vylúčené. Je potrebné mať priznané „umelecké vízum“;
- *schéma malých kvót*: oprávnené sú len osoby, ktoré poskytujú služby a/alebo výrobu diel umeleckej povahy. Najmä technici v umeleckých odvetviach sú *a priori* vylúčení z rozsahu pôsobnosti. Je potrebné mať priznanú „kartu umelca“.

V zásade platí, že na to, aby mal pracovník nárok na dávky v nezamestnanosti, musí preukázať stanovený počet dní plateného zamestnania počas určitého obdobia. Počet dní, ktoré sa majú preukázať a dĺžka tohto obdobia sa líšia v závislosti od veku žiadateľa.

Osobitná metóda výpočtu sa vzťahuje na umelca, ktorý žiada o zaradenie medzi nezamestnaných na základe umeleckého výkonu. Ide o úkolovú prácu a mzdu vyplácanú zamestnávateľom pracovníkovi, ktorý vykonával umeleckú činnosť, ak neexistuje priama súvislosť medzi samotnou mzdou a počtom hodín odpracovaných pre zamestnávateľa. Národný úrad práce uplatňuje tzv. *la règle du cachet*. Pravidlo nerozlišuje medzi výkonnými umelcami a tvorivými umelcami, no vylučuje technikov v umeleckých odvetviach:

Mzda zodpovedá fiktívnym pracovným dňom a predstavuje tzv. referenčnú mzdu (napr. za rok 2021 išlo o 62,53 EUR za deň). V rámci referenčného obdobia preto Národný úrad práce zohľadňuje počet pracovných dní vyšší, ako je počet skutočne uvedený v zmluve (zmluvách). Umelecovi, ktorý túto možnosť využíva, sa tak uľahčí prístup k dávkam v nezamestnanosti.

Zákon myslí aj na to, aby nedochádzalo k znižovaniu dávky v nezamestnanosti (tzv. *ochrana pred prerušovaním*). V praxi sa tak denná výška dávok v nezamestnanosti pre nezamestnanú osobu stanoví na základe percentuálneho podielu priemerného denného zárobku, trvania

nezamestnanosti a profesionálnej minulosti. Uvedené sa aplikuje tak na pracovníkov vykonávajúcich umelecké činnosti ako aj technikov v umeleckom sektore. Úradu je potrebné predložiť dôkaz o 156 dňoch platenej práce.

Čo sa týka rodinných dávok, v programovom zákone (I) z 24. decembra 2002 sa stanovilo povinné členstvo všetkých zamestnávateľov umelcov v jedinom fonde rodinných prídavkov (Federálna agentúra pre rodinné prídavky).

Taktiež v prípade dovolenky a nepretržitosti vyplácania mzdy, Národný úrad pre ročnú dovolenku je jediným fondom zodpovedným za vyplácanie mzdy za dovolenku plateným umelcom bez ohľadu na ich zamestnávateľa (zamestnávateľov). Zhromažďuje všetky príspevky jemu splatné a vypláca ich v nasledujúcom roku po období (obdobíach) zamestnania (nie na konci každej zmluvy).

Čo sa týka vplyvu umeleckej práce na vyplácanie dôchodkov, poberateľ dôchodku a/alebo jeho manžel/manželka je oprávnený na základe jednoduchého a predchádzajúceho vyhlásenia, vykonávať činnosť spočívajúcu v tvorbe vedeckých diel alebo realizácii umeleckej tvorby, ktorá nemá vplyv na trh práce, za predpokladu, že nemá postavenie podnikateľa v zmysle Obchodného zákonníka.

Kolektívne vyjednávanie

Pracovná politika je v kompetencii federácie. Sociálni partneri (odborníci a združenia zamestnávateľov) sú intenzívne zapojení do procesu zavádzania legislatívy. Stretávajú sa v spoločných výboroch („paritné výbory“ – PV). Ku ktorému PV zamestnávateľ patrí, sa určuje na základe jeho činnosti, napr.

- PV 227: sektory audiovizuálneho umenia a médií
- PV 303: film: produkcia, distribúcia, kiná
- PV 304: hudba a scénické umenie, živá zábava
- PV 329: neziskový kultúrny sektor

Paritné výbory uzatvárajú kolektívne pracovné zmluvy, ktoré určujú individuálne a kolektívne vzťahy (vrátane miezd, flexibility práce alebo zriadenia fondu na zabezpečenie existenčného minima) medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. Kolektívne pracovné zmluvy môžu byť vyhlásené za záväzné pre celý rozsah činností v určitej oblasti – napr. v prípade hudobného paritného výboru (PV 304) sa kolektívna zmluva vzťahuje na každého, kto v Belgicku zamestnáva hudobníka.³⁹

Daňové predpisy

Čisté príjmy umelca (teda súčet faktúr vystavených umelcom počas zdaňovacieho obdobia mínus všetky vynaložené výdavky) podliehajú dani z príjmu fyzických osôb s progresívnou sadzbou podľa

³⁹ Compedium. Cultural Policies & Trends: Belgicko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=5&g1=4>

príjmovej skupiny.⁴⁰ Príjem sa nepriemeruje ani nedochádza k špecifickým zrážkam z príjmu.⁴¹ Belgicko však podpísalo dohodu s inými krajinami v súvislosti so zamedzením dvojitého zdanenia nerezidentov pracujúcich v Belgicku, pri ktorých je nižšia sadzba dane z príjmu. Formulár na daňové priznanie je dostupný aj na stránke [CULTUURLOKET](#).

Čo sa týka *zdaňovania autorských práv* (prelomový zákon z 16. júla 2008, ktorým sa mení a dopĺňa zákonník o dani z príjmov z roku 1992), odplaty za prevod alebo koncesiu na autorské práva alebo s nimi súvisiace práva sa považujú za príjem z hnutelného majetku za predpokladu, že v danom roku nepresiahnu určitú hodnotu, napr. 62 090 EUR v roku 2020 (ide o každoročne indexovanú sumu). Ako také sú zdaniteľné sadzbou 15 % zvýšenú o dodatočnú mestskú daň. Po prekročení tohto limitu sa autorské práva budú považovať za príjem (profesionálny, daň z povolania) a ako taký sa bude zdaňovať podľa daňových predpisov.

Štandardná *sadzba DPH* je 21 %. Existujú však výnimky, pri ktorých je sadzba 6 % alebo 0 %. Patrí sem DPH na určité tovary a služby (napr. 6 % výkonný umelec, spisovateľ, skladateľ).

V Belgicku existuje *množstvo daňových stimulov* pre osoby podporujúce umenie:

- spoločnosti, ktoré investujú do audiovizuálnej produkcie (od roku 2003) a divadelného umenia, produkcie (od roku 2017) = oslobodenie od dane z týchto investícií;
- daňové odpočty prostredníctvom sponzorských aktivít;
- dary vo výške viac ako 40 EUR uznaným (kultúrnym) charitatívnym organizáciám oprávňujú jednotlivcov na zníženie dane (za určitých podmienok to platí aj pre darovanie umeleckých diel verejným inštitúciám).
- dedičskú povinnosť/daň možno splniť darovaním umeleckých diel (napr. vo Flámsku sa odkázanie peňazí charite v súčasnosti zdaňuje nižšou sadzbou (8,5%). Okrem toho sa ľudia môžu rozhodnúť pre "dvojité dedičstvo", čo znamená, že dediči môžu darovať (časť) dedičstva inému príjemcovi (vrátane neziskovej organizácie) výmenou za zaplatenie dedičskej dane,...⁴²

Verejné financovanie a podpora

Na federálnej úrovni existujú špecifické nariadenia týkajúce sa sociálneho zabezpečenia umelcov. Na regionálnej úrovni majú vlády podporné programy zamerané na individuálnych umelcov a kultúrnych pracovníkov.

Hlavné schémy financovania sa nachádzajú na úrovni Flámskeho spoločenstva, kde je väčšina foriem podpory profesionálnych umelcov definovaná vo vyhláske o umení. Umelci sa môžu uchádzať o krátkodobé aj dlhodobé granty, ktoré slúžia na tvorbu alebo produkciu diela, jeho

⁴⁰ ILES: Facturation et taxation des revenus artistiques et des droits d'auteur. Dostupné na:

https://www.iles.be/wp-content/uploads/2017/12/Fiche-2.11-La-facturation-et-taxation-des-droits-d_auteur.pdf

⁴¹ European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts – Final report, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/46315>

⁴² Compedium. Cultural Policies & Trends: Belgicko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=5&g1=4>

prezentáciu, umeleckú reflexiu, participatívnu prácu alebo kombináciu týchto cieľov (na maximálne 3 roky). Flámska vláda tiež hradí cestovné náklady a diéty pre umelcov prezentujúcich svoju prácu v zahraničí a ponúka podporu pre množstvo medzinárodných pobytov. Umelci, ktorí sa združujú a organizujú napr. v divadelných alebo hudobných súboroch, sa môžu rovnako uchádzať o financovanie projektu alebo štrukturálne financovanie (na max. 5 rokov). Uvedené typy financovania sa vzťahujú na umelcov pôsobiacich v rôznych odboroch. Výnimkou sú profesionáli pôsobiaci v oblasti literatúry a audiovizuálneho obsahu, ktorí sa môžu uchádzať o granty prostredníctvom Flámskeho fondu pre literatúru a Flámskeho audiovizuálneho fondu (VAF), fondov, ktoré fungujú nezávisle od vyhlášky o umení. Ďalšou výnimkou sú cirkusoví umelci, ktorým cirkusový dekrét poskytuje individuálne granty na rozvoj ich tvorby (na max. 1 rok) a projektové financovanie na tvorbu a prezentáciu diela (na max. 3 roky).

Ďalšie sú tiež granty na odovzdávanie remeselnej zručnosti cestou učiteľ – žiak. Tieto podporujú remeselníkov a umelcov (na max. 2 roky) pri odovzdávaní svojich odborných znalostí považovaných za formu nehmotného kultúrneho dedičstva. Amatérski umelci dokonca môžu požiadať prostredníctvom vyhlášky o amatérskom umení o preplatenie cestovných nákladov pri účasti na medzinárodnom projekte.

Okrem programov financovania prijala flámska vláda aj opatrenia na stimuláciu podnikania umelcov.

Ďalšia forma podpory pre umelcov a kultúrnych a kreatívnych pracovníkov pochádza od financovaných organizácií, ako sú centrá odborných znalostí („steunpunten“) pre profesionálne umenie (Flanders Arts Institute), pre kultúrne dedičstvo (FARO), pre sociálno-kultúrnu prácu pre dospelých (Socius), pre cirkusové umenie (Circuscentrum) a kultúrne aktivity (OP/TIL), ktoré ponúkajú informácie a možnosti networkingu v kultúrnom sektore. Flanders Architecture Institute plní podobnú úlohu pre architektov a VI.BE pre hudobníkov (okrem klasických hudobníkov). Cultuurloket ponúka umelcom a pracovníkom kultúry poradenstvo v obchodných a právnych otázkach. Flanders DC ponúka poradenstvo pre podnikateľov v kreatívnom priemysle.⁴³

⁴³ Compedium. Cultural Policies & Trends: Belgicko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=5&g1=4>

11.2 Francúzsko

- Zákonník duševného vlastníctva⁴⁴ definuje pojmy ako *diela a duševné výkony*. Vyhláška č. 2020-1095 o povahe činností a príjmoch umelcov-autorov⁴⁵ ďalej približuje postavenie umelca, ktoré sa prebralo aj do článkov L382-1 a R382-1 zákonníka sociálneho zabezpečenia.
- Za *umelcov-autorov* sa na účely legislatívy považujú odborníci v nasledujúcich odvetviach činnosti:
 - spisovateľov,
 - autorov a skladateľov hudby,
 - grafiky a plastiky,
 - kina a televízie,
 - fotografie.

Osoba umelca-autora sa má podieľať na vytvorení jedného z nasledujúcich diel:

- literárne alebo vedecké diela,
- preklady, úpravy a ilustrácie týchto diel,
- hudobné skladby s textami alebo bez nich,
- choreografie a pantomímy,
- grafické a výtvarné diela,
- scénografie živých vystúpení, výstav alebo priestorov,
- originálne dizajnové modely,
- kinematografické a audiovizuálne diela bez ohľadu na proces nahrávania a distribúcie,
- preklady, titulky a zvukové popisy v kine a audiovizuálnom sektore,
- fotografické diela alebo diela vytvorené technikami podobnými fotografii, bez ohľadu na použité médium,
- počítačový softvér.⁴⁶

Sociálne zabezpečenie

Postavenie umelcov sa len málo líši od postavenia iných osôb. Umelci, podobne ako aj iné osoby, môžu byť v postavení zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činné osoby. Výnimkou je vytvorenie osobitného systému poistenia

Kľúčové výhody

status Artiste-auteur
(umelec-autor)

intermittent du
spectacle

povinný doplnkový
dôchodok

zjednodušená metóda
vykazovania príjmu pri
ročnom zárobku do 72
900 EUR

sadza DPH na predaj
pôvodného diela 5,5%

⁴⁴ Chránené diela. Zákonník duševného vlastníctva (Francúzsko). Dostupné na:

<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000006161634/> a Právo na ďalší predaj. Zákonník duševného vlastníctva (Francúzsko). Dostupné na: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000045961575/

⁴⁵ Vyhláška č. 2020-1095 z 28. augusta 2020 o povahe činností a príjmoch umelcov-autorov (Francúzsko).

Dostupné na: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042284065/>

⁴⁶ Entreprendre.service-public.fr: Artiste-auteur : déclaration d'activité. Dostupné na: <https://entreprendre.service-public.fr/vosdroits/F22388#:~:text=Ainsi%2C%20vous%20%C3%AAtes%20consid%C3%A9r%C3%A9%20comme,musicales%20avec%20ou%20sans%20paroles>

v nezamestnanosti – *intermittents du spectacle*. Tento status dáva právo na poistenie v nezamestnanosti, sociálne zabezpečenie, dovolenku a dôchodok. Na to, aby mal umelec nárok na dávky v nezamestnanosti, musí odpracovať 507 hodín za posledných 365 dní (12 mesiacov).⁴⁷

Systém (zdravotné poistenie, rodinné prídavky, poistenie dlhodobej podpory v nezamestnanosti a pod.) je financovaný z príspevkov umelcov-autorov, ku ktorým sa pridáva príspevok od osôb (fyzických alebo právnických) šíriacich alebo využívajúcich ich diela (vrátane štátu, verejných subjektov a miestnych orgánov). Všetky príjmy z umeleckej činnosti ako hlavnej alebo vedľajšej činnosti vo forme autorskej odmeny, predaja umeleckých diel alebo iných príjmov vyplácaných za službu podliehajú tomuto režimu. Od roku 2019 sa príspevky na sociálne zabezpečenie platia Vymáhateľskej únii pre sociálne zabezpečenie a rodinné prídavky.

Zákon z 31. decembra 1975 začleňuje umelcov-autorov pre ich základný dôchodkový systém do všeobecného systému sociálneho zabezpečenia. Základný dôchodok je doplnený *povinnými doplnkovými dôchodkami (RAAP)*, ktoré sú rovnako ako základný systém založené na priebežnom systéme. Akonáhle sa dosiahne minimálna hranica (napr. 9 027,-EUR umeleckého príjmu za rok 2019), členstvo v RAAP je povinné.

Daňové predpisy

Ak má umelec nižší ročný príjem ako 72 600 EUR môže využiť v rámci daňového systému zjednodušenú metódu vykazovania, t. z. vykazuje iba svoje hrubé príjmy (bez DPH) a daňová správa vypočíta zdaniteľný príjem uplatnením zníženia o obchodné náklady vo výške 34 %. Umelec môže ale využiť systém podrobného účtovania. Táto schéma je však už povinná pre ročný príjem nad 72 600 EUR.

Sadzba DPH sa líši v závislosti od povahy operácie:

- predaj pôvodného diela autorom alebo jeho právnymi nástupcami: 5,50 %
- postúpenie autorských práv (právo na zastupovanie, rozmnožovanie, spracovanie, využívanie): 10%
- pre všetky ostatné operácie: 20 %.⁴⁸

⁴⁷ pozn. Súbežne so vznikom sociálneho štátu sa verejné orgány snažili zlepšiť spoločenské postavenie umelcov a autorov. Iniciatíva sa datuje už do roku 1936. Status *intermittents du spectacle* pomáha umelcom prežiť počas obdobia, kedy za činnosť nie sú platení (tzv. obdobie medzi honorármi). Viac na:

<https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=13&g1=4>

K historickému vývoju je možné nájsť prehľadné informácie i v článku Audiens Le Média. Dostupné na:

<https://www.audienslemedia.org/accueil/pagecontent2/nouvelle-liste-articles/les-droits-sociaux-des-intermittents-du-spectacle-les-grandes-etapes.html>

⁴⁸ Entreprendre.service-public.fr: Artist-author: taxation (tax return, VAT and CFE). Dostupné na:

<https://entreprendre.service-public.fr/vosdroits/F36428?lang=en>

11.3 Írsko

- Podľa [zákona o umení](#) je „umenie“ akýkoľvek tvorivý alebo interpretačný prejav (či už tradičný alebo súčasný) v akejkoľvek forme a zahŕňa najmä vizuálne umenie, divadlo, literatúru, hudbu, tanec, operu, film, cirkus a architektúru a zahŕňa akékoľvek médium, ak sa používa na tieto účely⁴⁹. Od toho sa následne odvíja postavenie umelca, ktoré je v írskej legislatíve *špecifické s prihliadnutím na možnosti sociálneho zabezpečenia a daňových úľav*.

Sociálne zabezpečenie

V roku 2017 bola zavedená nová pilotná schéma podpory sociálneho zabezpečenia umelcov. Schéma bola vyvinutá v spolupráci medzi ministerstvom sociálnych vecí a ministerstvom kultúry. *Sociálny systém pre profesionálnych umelcov pomocou príspevku pre uchádzačov o zamestnanie (Jobseekers Allowance)* umožňuje profesionálnym umelcom, ktorí ho dostávajú, sústrediť sa na svoju umeleckú prácu a rozvíjať svoje portfólio počas prvého roka bez práce. Formy umenia, na ktoré sa program vzťahuje, zahŕňajú výtvarné umenie, divadlo, literatúru, hudba, tanec, opera, film a cirkus.

Umelec musí mať okrem iného viac ako 18 rokov a menej ako 66 rokov, byť nezamestnaný a práceschopný, a zaregistrovaný ako samostatne zárobkovo činná osoba. Zároveň je nevyhnutné, aby aspoň 50 % príjmu umelca v predchádzajúcom roku pochádzalo z jeho práce ako profesionálneho umelca (napr. z predaja kníh, umeleckých diel, licencií, štipendií, umeleckých ocenení, atď.) a je potrebné sa do schémy prihlásiť.⁵⁰

Dane

Príjem spisovateľov, skladateľov, výtvarných umelcov a sochárov z predaja ich diel je za určitých okolností oslobodený od dane. Dielo musí spĺňať stanovené podmienky podľa usmernenia⁵¹, musí byť originál a mať kultúrnu alebo umeleckú hodnotu. Ak umelcovi bola udelená výnimka, zákon stanovuje, ktoré typy platieb sú od dane oslobodené: platby z predaja diel, štipendiá Umeleckej rady vyplácané priamo

Kľúčové výhody

sociálny systém pre profesionálnych umelcov s príspevkom pre uchádzačov o zamestnanie

platby pre osoby so zdravotným postihnutím

oslobodená od dane z príjmu – prvých 50 000 EUR

znížená DPH

pilotný program základného príjmu pre umenie (BIA)

⁴⁹ Zákon o umení (Írsko). Dostupné na: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2003/act/24/enacted/en/print.html>

⁵⁰ CitizensInformation.ie: Professional artists on Jobseekers Allowance. Dostupné na: <https://www.citizensinformation.ie/en/social-welfare/social-welfare-payments/unemployed-people/jobseekers-allowance-professional-artists/>

⁵¹ pozn. V ňom sa stanovujú aj tie diela a kategórie činností, ktoré od dane oslobodené nie sú.

umelcovi, rezidenčné pobyty, ak sú platené priamo jednotlivcovi Umeleckou radou pre účely vytvorenia kvalifikovaného diela, platby Cnuas uskutočnené v rámci systému Aosdana, preddavky na licenčné poplatky. Maximálna suma *oslobodená z dane z príjmu* je 50 000 EUR. Oslobodenie sa vzťahuje len na dane z príjmu, oslobodený príjem umelca totiž naďalej podlieha univerzálnemu sociálnemu odvodu a sociálnemu poisteniu.⁵²

Čo sa týka DPH obvyklá sadzba vo výške 21,5 % sa znižuje na 12,5 %, pokiaľ ide o predaj umeleckých diel a vstupné na umelecké a kultúrne výstavy. Všeobecné stanovisko daňovej správy je, že tlač kníh spĺňa podmienky nulovej sadzby, zatiaľ čo tlač novín a periodík podlieha DPH s druhou zníženou sadzbou. Ostatné tlačoviny vrátane kancelárskych potrieb podliehajú štandardnej sadzbe. Druhá znížená sadzba, v súčasnosti je vo výške 9 %, bola zavedená 1. júla 2011 a stále sa uplatňuje.⁵³

Podpora umenia zo strany štátu

V Írsku funguje *podpora pre osoby so zdravotným postihnutím* a fond poskytujúci granty umelcom so zdravotným postihnutím. Grant pomáha umelcom rozvíjať ich prax a spájať sa s umeleckými organizáciami a profesionálmi v Írsku. O žiadostiach do fondu Arts and Disability Connect rozhoduje organizácia Arts and Disability Ireland. To, či niekto poberá príspevky v invalidite alebo invalidný dôchodok zo sociálneho zabezpečenia ovplyvní aj výšku tejto podpory.

Ďalší program bol spustený v roku 2022. Jedná sa o *projekt základného príjmu pre umenie*, ktorý má za cieľ podporiť umenie a tvorivú prax poskytnutím platby vo výške 325 EUR týždenne umelcom a pracovníkom v oblasti kreatívneho umenia. Hlavným cieľom programu je riešiť finančnú nestabilitu, ktorej čelia mnohí pracovníci v oblasti umenia. Do projektu sa bolo možné prihlásiť, náhodne bolo vybraných 2 000 oprávnených umelcov a pracovníkov kreatívneho umenia. Pilotný projekt potrvá 3 roky, od roku 2022 do roku 2025.⁵⁴

Hlavným prístupom írskej vlády k podpore umelcov a tvorivých pracovníkov bol systém grantov na priamu podporu praxe umelcov. Tieto granty spravujú nezávislé agentúry, ako sú Arts Council, Screen Ireland a Culture Ireland. Národná stratégia je podporovaná aj na úrovni umeleckých kancelárií miestnych orgánov doplnkovým systémom umeleckých grantov, ktorý sa riadi národnými aj miestnymi stratégiami v oblasti umenia.⁵⁵

⁵² CitizensInformation.ie: Artists' exemption from income tax. Dostupné na:

<https://www.citizensinformation.ie/en/money-and-tax/tax/income-tax/artists-exemption-from-income-tax/>

⁵³ Compedium. Cultural Policies & Trends: Írsko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=19&g1=4>

⁵⁴ CitizensInformation.ie: Basic Income for the Arts (BIA). Dostupné na:

<https://www.citizensinformation.ie/en/employment/unemployment-and-redundancy/employment-support-schemes/basic-income-arts/>

⁵⁵ Compedium. Cultural Policies & Trends: Írsko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=19&g1=7>

11.4 Chorvátsko

- V Chorvátsku existuje *zákon o právach nezávislých umelcov a podpore kultúrnej a umeleckej tvorivosti*⁵⁶, ktorý upravuje práva nezávislých umelcov, zakladanie a činnosť umeleckých organizácií a opatrenia na podporu kultúrnej a umeleckej tvorivosti.
- Legislatíva uznala *osobitné postavenie umelcov* na voľnej nohe v porovnaní s ostatnými pracovníkmi (uznanie statusu umelca).
- *Nezávislí umelci* sú umelci samostatne zárobkovo činní (nemá zamestnávateľa), pre ktorých je umelecká tvorivosť a činnosť ich jediným a hlavným povoláním⁵⁷. *Podľa oblastí umeleckej tvorivosti* a činnosti môžu umelci na dosiahnutie spoločných záujmov vstupovať do umeleckých profesijných združení v súlade s predpismi o združeních (môžu ich aj zakladať). Oblasti umeleckej tvorivosti sú: literárna, literárno-prekladateľská, divadelná, filmová, hudobná a scénická tvorba, balet, tanec vrátane umeleckého prevedenia autorových diel v týchto oblastiach, výtvarné a úžitkové výtvarné umenie (maliarske, sochárske, architektonické), umelecký dizajn, výtvarná fotografia, multimedialná tvorivosť a pod.

Práva umelcov

Chorvátska republika prikladá mimoriadny význam ochrane sociálneho a profesionálneho postavenia umelcov tým, že samostatne zárobkovo činní umelci majú *právo na vyplácanie príspevkov na dôchodkové, invalidné a zdravotné poistenie zo štátneho rozpočtu* na základe písomnej žiadosti.

O žiadosti rozhoduje odborná komisia s následným súhlasom ministra kultúry, postupom a za podmienok stanovených vyhláškou podľa článku 7 zákona (vyhlášku o postupe a podmienkach uznania práv nezávislých umelcov na platenie príspevkov na dôchodok, invalidné a zdravotné poistenie zo štátneho rozpočtu prijíma minister kultúry na návrh väčšiny

Kľúčové výhody

uznanie statusu umelca

právo na vyplácanie príspevkov na dôchodkové, invalidné a zdravotné poistenie zo štátneho rozpočtu

pri špecifických profesiách zvýhodnené započítavanie odpracovaných rokov do dôchodku

nezdaniteľná časť umeleckej odmeny za umelecké dielo určená vo výške 25 %.

⁵⁶ Zákon o právach nezávislých umelcov a podpore kultúrnej a umeleckej tvorivosti (Chorvátsko). Dostupné na: <https://www.zakon.hr/z/698/Zakon-o-pravima-samostalnih-umjetnika-i-poticanju-kulturnog-i-umjetni%C4%8Dkog-stvarala%C5%A1tva>

⁵⁷ Čl. 2 zákona o právach nezávislých umelcov a podpore kultúrnej a umeleckej tvorivosti (Chorvátsko). Dostupné na: <https://www.zakon.hr/z/698/Zakon-o-pravima-samostalnih-umjetnika-i-poticanju-kulturnog-i-umjetni%C4%8Dkog-stvarala%C5%A1tva>

existujúcich umeleckých profesijných združení vrátane združenia nezávislých umelcov). Odbornú komisiu tvoria zástupcovia umeleckej obce a jeden zástupca ministerstva kultúry. Je menovaná na 4 roky. Najmenej raz za päť rokov odborná komisia skontroluje uznané práva nezávislých umelcov. Umelec, ktorý nemá nárok na platenie príspevkov na dôchodok, invalidné a zdravotné poistenie zo štátneho rozpočtu, má právo platiť tieto príspevky sám.⁵⁸

Za umelcov, ktorí sú v trvalom pracovnom pomere, platí príspevky zamestnávateľ, ktorý týmto spôsobom zabezpečuje ochranu ich sociálneho postavenia.

Postavenie umelcov zamestnaných vo verejných inštitúciách financovaných zo štátneho rozpočtu upravuje zákon o platoch vo verejných službách, vyhláška o pracovnom zaradení a koeficientoch zložitosti zamestnania vo verejnom záujme a Všeobecná kolektívna zmluva pre vyšších a nižších zamestnancov vo verejných službách, ako aj Odvetvová kolektívna zmluva pre zamestnancov kultúrnych zariadení financovaných zo štátneho rozpočtu.

Zákon o divadlách upravuje postavenie umelcov zamestnaných v divadlách.

Práva nezamestnaných umelcov, ako aj všetkých ostatných nezamestnaných upravuje zákon o trhu práce a zákon o povinnom zdravotnom poistení. Podľa týchto zákonov majú nezamestnaní, vrátane umelcov, právo na kompenzáciu v nezamestnanosti a právo na zdravotné poistenie za stanovených podmienok.⁵⁹

Odchod do dôchodku

Zákon o právach samostatne zárobkovo činných umelcov a o podpore kultúrnej a umeleckej tvorby upravuje platenie príspevkov na dôchodkové poistenie, ktoré si môže umelec platiť samostatne alebo sú inak vyplácané zo štátneho rozpočtu. Pri špecifických umeleckých profesiách (tanečníci klasického baletu, tanečníci moderného tanca, baletní majstri, sólisti opery, tanečníci-speváci v profesionálnych súboroch ľudového tanca) sa výsluha rokov na účely dôchodkového poistenia započítava tak, že sa 12 odpracovaných mesiacov započítava ako 18 a zníži sa vekový limit (jeden za každé tri roky) v súlade so zákonom o predĺžení odpracovaných rokov na účely poistenia. Nárok na dôchodok upravuje zákon o dôchodkovom poistení.⁶⁰

Právo zakladať profesijné združenia a odbory

Umelci si môžu zakladať svoje profesijné združenia v súlade so zákonom o právach samostatne zárobkovo činných umelcov a podpore kultúrnej a umeleckej tvorivosti na ochranu a presadzovanie záujmov profesionálov, pričom umelci, ktorí pracujú pre zamestnávateľov, môžu okrem uvedeného profesijného združenia, slobodne zakladať odborové organizácie v súlade so

⁵⁸ Zákon o právach nezávislých umelcov a podpore kultúrnej a umeleckej tvorivosti (Chorvátsko). Dostupné na: <https://www.zakon.hr/z/698/Zakon-o-pravima-samostalnih-umjetnika-i-poticanju-kulturnog-i-umjetni%C4%8Dkog-stvarala%C5%A1tva> a TEATAR.hr: Zákon o umelcoch: všetky doteraz známe problémy.

Dostupné na: <https://www.teatar.hr/235061/zakon-o-umjetnicima-svi-zasad-poznati-problemi/>

⁵⁹ ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>

⁶⁰ Tamtiež.

Zákonníkom práce na ochranu a presadzovanie ich pracovných práv. Podobne môžu umelci regulovať svoje pracovné práva prostredníctvom kolektívnych zmlúv.

Pracovnoprávne práva umelcov zamestnaných vo verejných službách upravuje Všeobecná kolektívna zmluva pre vyšších a nižších zamestnancov vo verejných službách ako aj Odvetvová kolektívna zmluva pre zamestnancov kultúrnych zariadení financovaných zo štátneho rozpočtu.⁶¹

Umelecké organizácie

Umelecké organizácie sú neziskové právne subjekty a môžu vykonávať iba umeleckú činnosť, pre ktorú sú registrované. Rozhodnutie o zriadení umeleckej organizácie nevyhnutne obsahuje informácie o zakladateľoch a členoch umeleckej organizácie, názov umeleckej organizácie, jej sídlo, umeleckú oblasť, ktorá sa má riešiť, a základné ustanovenia o spôsobe výkonu činnosti a podpisy zakladateľov.

Status podrobne upravuje v súlade s rozhodnutím o zriadení umeleckej organizácie, najmä zastupovanie organizácie, vznik a zánik členstva v umeleckej organizácii, spôsob riadenia, práva a povinnosti, vzájomné vzťahy členov, zodpovednosť za povinnosti umeleckej organizácie, zánik jej činnosti a rozdelenie jej majetku, ako aj ďalšie otázky dôležité pre prácu umeleckej organizácie.

Názov umeleckej organizácie obsahuje podrobnejšie označenie umeleckej oblasti, formy činnosti (súbor, výtvarná dielňa, ateliér, multimedialná dielňa a pod.) a ďalšie označenia a údaje, ktoré určujú túto umeleckú organizáciu.

Umelecké organizácie majú *príjmy* zo svojej činnosti, z darov, sponzorstva, dedičstva, zo štátneho rozpočtu a z rozpočtu samospráv. Ručia za záväzky svojím majetkom. Umeleckú organizáciu zastupuje a zastupuje jeden z jej členov, ktorý je zodpovednou osobou (riaditeľ, umelecký vedúci a pod.), ktorý má práva a povinnosti, a funkciu vedúceho inštitúcie, ak zákon neustanovuje inak. Zodpovedná osoba sa volí spôsobom ustanoveným v statuse, ktorý tiež podrobnejšie upravuje jej práva a povinnosti.

Umelecká organizácia nadobúda právnu subjektivitu a svoju činnosť začína zápisom do registra umeleckých organizácií na ministerstve kultúry. Obsah a spôsob vedenia registra určuje minister kultúry. Rozhodnutie o zápise do registra vydáva ministerstvo kultúry. K žiadosti o zápis sa prikladá rozhodnutie o zriadení umeleckej organizácie, jej stanovy a zoznam zriaďovateľov a členov s ich osobnými údajmi a osvedčenie príslušného umeleckého profesijného združenia, že sú umelcami a zoznam osôb oprávnených umeleckú organizáciu zastupovať. Umelecká organizácia je povinná oznámiť ministerstvu kultúry každú zmenu rozhodnutia o vzniku a zmene statusu, zmenu osôb oprávnených zastupovať a každú zmenu týkajúcu sa nadobudnutia alebo zániku členstva jednotlivých umelcov do 15 dní odo dňa zmeny alebo nadobudnutia alebo zániku členstva.

⁶¹ ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>

Umelecká organizácia zaniká, ak sa v súlade s ustanoveniami zakladajúceho aktu a ustanoveniami statusu rozhodne o ukončení svojej činnosti alebo o absencii zákonom predpísaných predpokladov na jej zriadenie, a najmä ak:

- vykonáva činnosť, pre ktorú nie je registrovaná,
- koná v rozpore so zákonom, rozhodnutím o založení alebo statusom,
- jej činnosť je právne zakázaná.

Dohľad nad umeleckými organizáciami vykonáva ministerstvo kultúry.

Daňové predpisy

Zákon ustanovuje výnimky k príjmu nezávislých umelcov, napr. za príjem nezávislých umelcov sa nepovažujú príjmy do výšky 20 000,00 HRK ročne. Nezdaniteľná časť umeleckej odmeny za umelecké dielo je určená vo výške 25 %.

Podpora a kultúrne rady

Pokiaľ ide o realizáciu práva na finančné prostriedky, zákon o kultúrnych radách poskytuje kultúrnym profesionálom a umelcom právo prijímať pre kultúru a umenie významné rozhodnutia v špecifických oblastiach umeleckej a kultúrnej tvorby prostredníctvom kultúrnych rád. Kultúrne odborníci a umelci ako členovia kultúrnych rád sa vyjadrujú ministrovi kultúry k ročným programom verejných potrieb v kultúre financovaných zo štátneho rozpočtu. Tento zákon upravuje vytváranie kultúrnych rád na území žúp alebo miest. Pre oblasti činnosti knižníc, archívov a múzeí sa vplyv kultúrnych pracovníkov uplatňuje prostredníctvom Chorvátskej knižničnej rady, Chorvátskej archívnej rady a Chorvátskej muzeálnej rady v súlade s platnou legislatívou.

Pomoc pri propagácii kultúry v zahraničí

Pomoc pri prezentácii chorvátskych umelcov v zahraničí sa realizuje v rámci financovania verejných potrieb v kultúre a v súlade so zákonom o financovaní verejných potrieb v kultúre. Okrem pomoci ministerstva kultúry a kompetentných úradov kultúry územných samosprávnych celkov sú profesionálne umelecké združenia aktívne aj v poskytovaní komplexnej pomoci umelcom pri realizácii projektov doma.

Ďalšie informácie o postavení umelca v Chorvátsku aktuálne a stručne rozpracovalo [COMPEDIUM](#).

11.5 Kanada

- V Kanade existujú rôzne právne predpisy na federálnej, provinčnej a teritoriálnej úrovni, ktoré sa zaoberajú aspektmi uznávania profesionálneho a sociálneho postavenia umelcov, vrátane legislatívy, ktorá upravuje profesionálne vzťahy, duševné vlastníctvo a daň z príjmu:
 - na federálnej úrovni sa umelcami zaoberá niekoľko právnych predpisov, vrátane *zákona o statuse umelca, autorský zákon a zákon o dani z príjmov*;
 - na provinčnej úrovni sa líši.
- Zákon o statuse umelca sa nevzťahuje na vzťahy medzi zamestnávateľom a zamestnancami, vzťahujú sa na ne iné právne predpisy (zákoník práce a zákon o vzťahoch so zamestnancami vo verejnej službe).
- *Umelci sú považovaní za nezávislých dodávateľov a ich činnosť bližšie definuje § 6 ods. 2 písm. b) zákona o statuse umelca⁶²; sú profesionáli spĺňajúci kritériá uvedené v § 18 písm. b), a*
 - i. sú autormi umeleckých, dramatických, literárnych alebo hudobných diel v zmysle autorského zákona alebo režisérmi zodpovednými za celé audiovizuálne dielo, alebo
 - ii. vystupujú, spievajú, recitujú, režírujú alebo hrajú akýmkoľvek spôsobom v hudobnom, literárnom alebo dramatickom diele alebo v cirkuse, varieté, pantomíme alebo bábkovom predstavení, alebo
 - iii. prispievajú k vytváraniu akejkoľvek produkcií v oblasti scénického umenia, hudby, tanca a varietnej zábavy, filmu, rozhlasu a televízie, videa, zvukového záznamu, dabingu alebo nahrávania reklám, umeleckých remesiel alebo vizuálneho umenia a patria do profesionálnej kategórie predpísanej nariadením.

Kritériá podľa § 18 písm. b) zákona sú tie, ktoré berie Rada pre priemyselné vzťahy Kanady (ďalej len „Rada“)⁶³ do úvahy pri určovaní, či je nezávislý dodávateľ profesionálom na účely zákona, teda či nezávislý dodávateľ je platený za vystavenie alebo prezentáciu diela pred publikom a je uznaný za umelca

Kľúčové výhody

status umelca nielen na federálnej úrovni

Rada pre priemyselné vzťahy Kanady

umelecké združenia

vízie v správe týkajúcej sa posilňovania postavenia umelcov

provinčné predpisy na ochranu práv umelcov

⁶² Zákon o statuse umelca (Kanada). Dostupné na: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/s-19.6/page-1.html>

Pozn. Predpisy o profesijných kategóriách definujú aj ďalšie kategórie profesionálnych umelcov, ktorí prispievajú k vytvoreniu diela/inscenácie, a ktorí majú nárok na krytie podľa zákona.

⁶³ Rada pre priemyselné vzťahy Kanady. Dostupné na: <https://www.cirb-ccri.gc.ca/en>

inými umelcami, alebo je v procese stať sa umelcom podľa praxe umeleckej obce, prípadne je členom združenia umelcov.

Kolektívne vyjednávanie

Rada sa zaoberá žiadosťami a sťažnosťami, ktoré predkladajú umelci, združenia umelcov⁶⁴ alebo výrobcovia⁶⁵ a združenia výrobcov⁶⁶ vo federálnej jurisdikcii, a ktoré sa týkajú nadobudnutia a ukončenia práv na kolektívne vyjednávanie pre združenia umelcov, zastupovania samostatne zárobkovo činných umelcov, ochrany pred nekalými pracovnými praktikami a inými záležitosťami.

Keď je umelec považovaný podľa zákona o statuse umelca za profesionála, má výhody, ktoré v jeho mene vyjednávalo umelecké združenie, najmä dohody o minimálnej mzde vo vzťahu k producentom alebo výrobcom spadajúcimi do federálnej jurisdikcie (napríklad s National Film Board, Canadian Broadcasting Corporation, National Arts Centre atď.). Zákon sa nevzťahuje na výtvarných umelcov, keďže ústavne spadajú do provinčnej jurisdikcie.⁶⁷

Umelecké združenia certifikované Radou majú výhradnú právomoc obhajovať záujmy svojich členov v konkrétnom sektore na účely kolektívneho vyjednávania. Umelecké združenia a producenti môžu uzavrieť dohody o rozsahu, v ktorých sú uvedené minimálne podmienky poskytovania služieb umelcov. V súčasnosti existuje 26 umeleckých združení certifikovaných Radou (zoznam umeleckých združení je dostupný v registri Rady). Stojí za zmienku, že päť provincií schválilo svoj vlastný status umeleckej legislatívy: *Quebec, Ontario, Saskatchewan, Nové Škótsko a Newfoundland a Labrador*.

Vnímajúc niektoré nedostatky legislatívy v marci 2023 pripravil Stály parlamentný výbor pre kanadské dedičstvo správu týkajúcu sa posilňovania postavenia umelcov v Kanade, pričom v nej uviedol 20 odporúčaní, okrem iného, že by vláda mala:

- zvážiť daňové opatrenia na podporu profesionálnych umelcov pri vykonávaní ich umenia a propagáciu kanadských kultúrnych produktov, ako aj nákupu umeleckých diel kanadskými umelcami;
- zmeniť a doplniť zákon o dani z príjmu tak, aby zahŕňal odpočet dane z príjmu z autorských práv s cieľom znížiť daň z tohto druhu príjmu pre profesionálnych umelcov a aby mohli umelci priemerovať svoj príjem, keď budú mať úspešnejší rok;
- stanoviť záväzný arbitrážny proces pri rokovaníach medzi stranami;

⁶⁴ pozn. Dodržiavaním § 25 zákona o statuse umelca môžu združenia zastupujúce samostatne zárobkovo činných umelcov získať právne uznanie.

⁶⁵ pozn. Medzi výrobcov patria všetky vysielacie spoločnosti spadajúce pod jurisdikciu Kanadskej rádiovanej a telekomunikačnej komisie, ministerstiev federálnej vlády a väčšiny federálnych vládnych agentúr a korunných korporácií (ako napríklad Canadian Broadcasting Corporation, Department of Canadian Heritage, Canada Post Corporation, National Gallery of Canada, National Film Board, National Arts Centre atď.).

⁶⁶ Pozn. Aj výrobcovia môžu podľa § 24 zákona o statuse umelca vytvárať združenia výrobcov na účely vyjednávania a uzatvárania dohôd.

⁶⁷ CLICHE, D.: Status of the Artist or of Arts Organizations?: A Brief Discussion on the Canadian Status of the Artist Act. Dostupné na: <https://cjc.utpjournals.press/doi/full/10.22230/cjc.1996v21n2a939>

- vykonať komplexný prehľad najlepších postupov z krajín ako Írsko a Fínsko, ako aj zo severnej časti štátu New York, ktoré zaviedli programy základného príjmu pre umelcov;
- podniknúť potrebné kroky na zabezpečenie toho, aby tvorcovia/umelci, ktorí sú financovaní vládou, mali zaručené minimálne pracovné podmienky;
- zjednodušiť a znížiť daňové zaťaženie umelcov a tvorcov;
- zabezpečiť, aby bol zákon kompatibilný a konzistentný s podobnými zákonmi na úrovni provincií.

Daňové predpisy

Výkonný umelec, ktorý je zamestnancom, je pri zisťovaní príjmu zo zamestnania obmedzený na zrážky stanovené v § 8 zákona o dani z príjmov (môže si napríklad odpočítať náklady na hudobné nástroje).⁶⁸

Ak ide o umelca na voľnej nohe, ide na účely zákona o dani z príjmu o podnikateľa. Ak nie je zapísaný v registri, je považovaný za živnostníka a akýkoľvek príjem z tvorivej činnosti sa považuje za príjem zo samostatnej zárobkovej činnosti. Príklady príjmov, ktoré si môžu samostatne zárobkovo činní umelci odpočítať zahŕňajú právne a účtovné poplatky, členské príspevky odborov a profesionálov, náklady na reklamu a dopravu, a iné.⁶⁹ Všetky informácie sú dostupné na stránke [kanadskej vlády](#).

Autorské práva

Podľa zákona o autorských právach vlastnícke práva umožňujú vlastníčkovi práv získať finančnú odmenu z použitia jeho diel inými osobami. Okrem toho tzv. morálne práva umožňujú autorovi chrániť integritu svojho diela pred zmenami a byť spájaný s dielom ako jeho autor.⁷⁰

Poznámka k provinciám

Primárnym účelom québeckých predpisov o umelcoch je uznať odbory, cechy a profesijné združenia, ktoré zastupujú umelcov v provincii, a regulovať alebo podporovať kolektívne vyjednávanie medzi umelcami, promotérmi a zamestnávateľmi.

V Saskatchewane zákon o umeleckých profesiách uznáva, že umelci v provincii sú profesionáli, ktorí majú za svoju prácu spravodlivú odmenu. Zdôrazňuje tiež ochranu duševného vlastníctva a nariaďuje písomné zmluvy pre všetky transakcie zahŕňajúce tovar alebo služby, ktoré môžu siahť od hudobného, divadelného alebo iného predstavenia až po výstavu umeleckých diel.

⁶⁸ Government of Canada: Employed artists. Dostupné na: <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/individuals/topics/about-your-tax-return/tax-return/completing-a-tax-return/deductions-credits-expenses/line-22900-other-employment-expenses/employed-artists.html>

⁶⁹ Artist Producer Resource: Income Tax. Dostupné na: <https://artistproducerresource.ca/tiki-index.php?page=Income-Tax>

⁷⁰ ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>

11.6 Litva

Podľa [zákona o postavení umeleckých tvorcov a ich organizácií](#) je *umelec* fyzická osoba, ktorá tvorí umelecké diela a vykonáva ich originálnym spôsobom, a ktorej je za to priznané postavenie umelca. Postavenie sa udeľuje osobe, ktorá tvorí profesionálne umenie, ak umelecká tvorba tejto osoby spĺňa aspoň jeden z týchto dôvodov na priznanie postavenia:

- (1) individuálna alebo kolektívna umelecká tvorba osoby je kladne hodnotená ako odborná umelecká tvorba v monografiách, recenziách alebo článkoch publikovaných odbornými umeleckými odhadcami, prípadne v odporúčaniach, a teda uznaná za odbornú umeleckú tvorbu;
- (2) umelecká tvorba jednotlivca je zaradená do študijných programov všeobecného vzdelávania, odbornej prípravy a vysokoškolského štúdia schválených v súlade so zákonom;
- (3) individuálne alebo kolektívne umelecké dielo osoby bolo ohodnotené litovskou národnou cenou za kultúru a umenie, umeleckou cenou vlády, umeleckou cenou ministerstva kultúry alebo medzinárodnou cenou za umenie, inými cenami a ocenenia poskytované organizáciami umeleckých tvorcov, medzinárodných tvorcov a/alebo interpretov profesionálneho umenia (okrem súťaží pre žiakov a študentov) diplom víťaza súťaže;
- (4) umelecké diela jednotlivca zakúpili národné múzeá alebo galérie Litvy alebo zahraničia;
- (5) osoba publikuje články a recenzie hodnotiace umeleckú tvorbu v litovských alebo zahraničných publikáciách najmenej 5 rokov, ako aj osoba, ktorej bol udelený titul doktor vied alebo doktor umení za výskumnú činnosť v príslušnom odbore umenia;
- (6) osoba, ktorá vyučuje predmety v oblasti umenia a zastáva funkciu profesora alebo odborného asistenta na vysokej škole, na ktorej sa pripravujú profesionálni výtvarníci podľa umeleckých študijných programov;
- (7) osoba bola vybraná jednotlivo alebo tímom umelcov a reprezentovala Litvu na medzinárodne uznávaných profesionálnych umeleckých podujatiach.

Kľúčové výhody

status umelca

program sociálneho zabezpečenia umelcov

možnosť podporovať umenie zrážkou z príjmu (1,2 %)

kompenzačné dávky pre umelcov múzických umení

náhrady za používanie vlastných nástrojov umelcami múzických umení

znížená sadzba DPH na niektoré diela a návštevy kultúrnych podujatí

fondy národných, štátnych a obecných divadiel a koncertných inštitúcií

náhrada za používanie vlastných hudobných nástrojov pre zamestnancov národných, štátnych a obecných divadiel a koncertných inštitúcií

Status umelca sa udeľuje rozhodnutím organizácie umeleckých tvorcov prijatím za jej člena. Jeho umelecká tvorba musí spĺňať aspoň jeden z dôvodov na priznanie postavenia umelca. Ak osoba nepatrí do umeleckej organizácie, o postavení môže rozhodnúť Rada pre udelenie statusu umelca a umeleckej organizácie. Rozhodnutie Rady následne schvaľuje minister kultúry.

Program sociálneho zabezpečenia umelcov

Účelom programu sociálneho zabezpečenia pre umelcov je poskytnúť podporu umelcom s nízkymi a nepravidelnými príjmami. Spravuje ho inštitúcia poverená vládou v súlade s postupom stanoveným vládou. Prostriedky tvoria účelové dotácie zo štátneho rozpočtu.

Daňové predpisy

V Litve sa uplatňuje *progresívna daň* zdaňovania príjmu osôb.

Čo sa týka DPH, štandardná je 21 %. [Znížená sadzba DPH vo výške 9 %](#) sa uplatňuje okrem iného na:

- knihy a neperiodické informačné publikácie. Od 1. januára 2023 aj pre elektronické knihy a neperiodické informačné publikácie,
- návštevy všetkých druhov umeleckých a kultúrnych inštitúcií, umeleckých a kultúrnych podujatí (ak sa neuplatňuje oslobodenie od DPH).⁷¹

Na výkony výkonných umelcov bola do 30. júna 2023 tiež platná znížená sadzba 9 % (herci, speváci, hudobníci, dirigenti, tanečníci alebo iné osoby, ktoré hrajú, spievajú, čítajú, recitujú alebo inak vykonávajú literárne, umelecké, folklórne alebo cirkusové čísla). Neuplatňovala sa ale [na všetkých umelcov](#).

Podpora umelcov

Činnosť organizácií umeleckých tvorcov a tvorivé programy sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu pridelených ministerstvu kultúry (udeľujú sa štipendiá a ceny). Postup udeľovania určuje vláda.

Rezident Litvy [môže podporovať subjekt podľa vlastného výberu zážkou](#) (platením) časti dane z príjmu zrazenej z príjmu dosiahnutého počas zdaňovacieho obdobia, napríklad právnické osoby (okrem odborových zväzov a odborových zväzov) a umeleckých tvorcov, ktorí majú podľa zákona o charite a sponzorstve nárok na takúto podporu, a to až do výšky 1,2 %.

Múzické umenie

V Litve platí osobitný [zákon o profesionálnom múzickom umení](#). V zmysle článku 14 tohto zákona sa pre kreatívnych zamestnancov týchto profesionálnych inštitúcií priznávajú sociálne záruky. Ide o tzv. *kompensačné dávky*, na ktoré majú nárok len osoby, ktoré nepoberajú vyššiu alebo rovnakú dávku sociálneho poistenia, starobný, stratený (invalidný) alebo dlhodobý dôchodok, iný dôchodok štátu alebo cudzieho štátu, trvalé platby dôchodkového typu podľa povahy práce osoby (štátny dôchodok signatára, štátne renty vdov a sirôt po signatárovi, náhrady za osobitné pracovné podmienky), výplaty dôchodkov prijaté akýmkoľvek spôsobom uvedeným v príslušných

⁷¹ PWC: Tax Summaries - Lithuania. Dostupné na: <https://taxsummaries.pwc.com/lithuania/corporate/other-taxes>

predpisoch. Kompenzačné dávky prideliť ministerstvo kultúry alebo ním poverená rozpočtová inštitúcia.

Osobami oprávnenými sú tvoriví pracovníci vysokých umeleckých inštitúcií uvedených v zákone, ktorí pre osobitosti svojho povolania nie sú schopní vykonávať tvorivú činnosť a v dôsledku toho sa skončila ich pracovná zmluva za podmienok ustanovených v zákone. Oprávnené osoby sú:

- baletní umelci a tanečníci, účinkujúci cirkusových čísel (akrobati, žongléri, ekvilibristi, gymnasti a iní) a v oblasti profesionálneho divadelného umenia majú odpracovaných v Litovskej republike aspoň 18 rokov;
- sóloví speváci s najmenej 20-ročnými pracovnými skúsenosťami v interpretácii diel profesionálneho divadelného umenia v Litovskej republike;
- hudobníci, ktorí hrajú na dychové nástroje a majú aspoň 25 rokov pracovných skúseností s predvádzaním diel profesionálneho divadelného umenia v Litovskej republike;
- hudobníci, ktorí nie sú uvedení v predchádzajúcom odseku, dirigenti, zboroví umelci a herci, ktorí majú aspoň 30-ročnú prax v predvádzaní diel profesionálneho divadelného umenia v Litovskej republike;
- tvoriví pracovníci uvedení v tejto časti, ktorým bola diagnostikovaná miera pracovnej neschopnosti súvisiacej s traumou utrpenou pri práci alebo im bola diagnostikovaná choroba z povolania, ktorá im neumožňuje pracovať v nadobudnutej špecializácii, bez uplatnenia požiadaviek na prax pri výkone profesionálnych scénických diel v Litovskej republike.

Osobitné financovanie múzických inštitúcií

Fondy národných, štátnych a obecných divadiel a koncertných inštitúcií

Finančné prostriedky národných, štátnych divadiel a koncertných inštitúcií pozostávajú z prostriedkov zo štátneho rozpočtu na realizáciu strategických a (alebo) ročných plánov činnosti; z príjmov z poskytovania kultúrnych a iných služieb, ekonomických činností a prenájmu priestorov; z medzinárodných a zahraničných fondov, z podpory prijatej v súlade so zákonom o charite a podpore; z iných zákonne prijatých finančných prostriedkov.

Náhrada za používanie hudobných nástrojov

V prípadoch, ak pracovníci národných, štátnych a obecných divadiel a koncertných inštitúcií používajú ich vlastné hudobné nástroje pre činnosť divadelnej alebo koncertnej inštitúcie, národné, štátne a obecné divadlá a koncertné inštitúcie v súlade s postupom ustanoveným ministrom kultúry vyplácajú tvorivým pracovníkom náhradu za ich používanie.⁷²

⁷² Zákon o profesionálnom múzickom umení (Litva). Dostupné na: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.235372/asr>

11.7 Luxembursko

- V Luxembursku sa značný dôraz kladie na *spoločný prístup ku kultúrnym politikám* prostredníctvom pravidelného organizovania kultúrnych plenárnych zasadnutí „Assises“ (od roku 2016). Zasadnutia poskytujú mnoho príležitostí poukázať na problémy a aktuálne témy na politickej úrovni.
- Najpozoruhodnejším výsledkom tohto prístupu je *Plán kultúrneho rozvoja na roky 2018 – 2028* ([KEP](#)), ktorý predstavuje prvý programový, nepolitický dokument pre strednodobý rozvoj politiky v kultúrnom a kreatívnom sektore. Participatívny proces sa ale uplatňuje aj mimo Assies.
- Pokiaľ ide o vytváranie sociálnych a ekonomických podmienok, ktoré umožňujú umelcom slobodne a nezávisle pracovať, dôležitým prvkom je *systém štátnej podpory* pre nezávislých profesionálnych umelcov a príležitostných pracovníkov.
- *Umelci majú v Luxembursku osobitné postavenie*. Ako samostatne zárobkovo činní umelci majú nárok na dávky sociálnej pomoci. Ako občasní pracovníci v zábavnom priemysle môžu poberať výhody aj počas obdobia nečinnosti.⁷³

Samostatne zárobkovo činní umelci sú nezávislí umelci (*artiste indépendant*), ktorým štát tento štatút udelil a ktorých profesionálna práca sa zameriava na tvorbu kultúrnych diel alebo umeleckých výkonov.

Občasný pracovník zábavného priemyslu (*intermittent du spectacle*) je umelec alebo javiskový technik, ktorý prerušovane pracuje pre sektor múzického umenia. Strieda obdobia zamestnania s obdobiami nečinnosti vzhľadom na časovo obmedzenú povahu väčšiny prác v tomto sektore (divadlo, kino atď.).

Sociálne zabezpečenie

Podľa zákona týkajúceho sa sociálnych opatrení v prospech nezávislých profesionálnych umelcov a obasných pracovníkov a podpory umeleckej tvorby môžu pracovníci

Kľúčové výhody

plenárne zasadnutia Assises s vplyvom na kultúrnu politiku a dlhodobý Plán kultúrneho rozvoja

dávky sociálnej pomoci a výhody počas obdobia nečinnosti

umelecké a akademické ceny oslobodené od dane z príjmu

výhodnejšia daň z mimoriadnych príjmov

odpočítanie prevádzkových nákladov vo výške 25 %

DPH vo výške 3 % na určité služby a licenčné poplatky

grant pre začínajúcich samostatne zárobkovo činných umelcov

prerozdelenie ziskov z Národnej lotérie na podporu umenia

skupovanie diel štátom

⁷³ pozn. Množstvo doplňujúcich informácií je možné nájsť na internetovej stránke: <https://culture.lu/>.

v kultúre využívať sociálnu podporu za predpokladu, že spĺňajú predpoklady stanovené predpismi. *Poskytnutá pomoc sa odvíja od minimálnej mzdy:*

- *Nezávislý umelec* má nárok na dávku sociálnej pomoci, ak sú jeho mesačné zdroje nižšie ako mesačná sociálna minimálna mzda pre kvalifikovaných pracovníkov. Cieľom dávky sociálnej pomoci je vyrovnať rozdiel medzi príjmom a sociálnou minimálnou mzdou kvalifikovaných pracovníkov (2 708,35 EUR brutto k 1. januáru 2022). Mesačné zdroje sa určujú podľa hrubého príjmu. Je potrebné spĺňať rovnaké podmienky ako občasní pracovníci v oblasti zábavného priemyslu a tiež to, že umelec musí byť zaregistrovaný v systéme dôchodkového poistenia ako nezávislý duševný pracovník najmenej tri roky bezprostredne predchádzajúcim žiadosti. Nárok na dávky sociálnej pomoci je platný 24 mesiacov. Po uplynutí platnosti je potrebné si ho obnoviť zaslaním písomnej žiadosti ministrovi kultúry.
- *Občasný pracovník* v zábavnom priemysle, ktorý strieda zamestnania a obdobia nečinnosti, má nárok na dávky za predpokladu (nárok je platný 12 mesiacov a následne obnoviteľný na základe žiadosti), že:
 - pred podaním žiadosti počas 365 dní odpracoval aspoň 80 kalendárnych dní;
 - dosiahol príjem minimálne vo výške 4-násobku mesačnej minimálnej sociálnej mzdy pre nekvalifikovaných pracovníkov – 10 833,4 EUR brutto k 1. januáru 2022 – za rok pred podaním žiadosti;
 - je zaregistrovaný v systéme dôchodkového poistenia;
 - bol zaregistrovaný v službách sociálneho zabezpečenia v Luxembursku nepretržite najmenej 6 mesiacov pred dátumom podania žiadosti;
 - je schopný preukázať svoju účasť na luxemburskej umeleckej a kultúrnej scéne;
 - pred podaním žiadosti o dávky počas obdobia mimo práce vlastnil preukaz/denník pre občasných pracovníkov v zábavnom priemysle (kde sa zaznamenávajú dni, kedy pracovník pracoval; je potrebné oň [požiadať](#) ministerstvo kultúry).⁷⁴

Ocenenie umeleckej kariéry osôb oprávnených na podporné opatrenia sa prejavuje v prípade dosiahnutia 50 rokov veku možným obnovením podpory až na 60 mesiacov; a v prípade dosiahnutia 55 rokov veku sa ročný strop pomoci za určitého zákonného predpokladu môže zvýšiť na 6,5-násobok mesačnej minimálnej sociálnej mzdy pre kvalifikovaných pracovníkov.⁷⁵

Daňové predpisy

Daň z príjmov

Na občasného pracovníka v zábavnom priemysle pracujúceho ako samostatne zárobkovo činná osoba sa vzťahujú rovnaké daňové ustanovenia ako na nezávislého umelca.

⁷⁴ DELANO: What are your rights and duties as an artist? Dostupné na: <https://delano.lu/article/what-are-your-rights-and-duties>

⁷⁵ Guichet.lu: Support measures for self-employed professional artists. Dostupné na: <https://guichet.public.lu/en/citoyens/loisirs-benevolat/culture-tourisme/statut-artiste/artiste-professionnel-independant.html#bloub-9>

V tejto súvislosti sa daňový režim uplatniteľný na umelcov, ktorí sú daňovníkmi rovnako ako všetky ostatné osoby, ktoré poberajú príjmy, líši v závislosti od ich daňovej rezidencie, t. j. od toho, či ide o umelca rezidenta v Luxembursku alebo umelca nerezidenta. Umelecké a akademické ceny udeľované luxemburskými alebo zahraničnými verejnými orgánmi alebo organizáciami, ktorých je Luxembursko členom, sú oslobodené od dane z príjmov, pretože sa nepovažujú za hospodársku službu.

Daň z mimoriadnych príjmov

Zisk z umeleckej činnosti, ktorý prevyšuje priemerné zisky počas posudzovaného zdaňovacieho obdobia a predchádzajúcich troch zdaňovacích období, sa považuje za mimoriadny príjem. Táto časť sa zdaňuje výhodnejšou sadzbou (do 24 %). Mimoriadne príjmy sa v daňovom priznaní uvádzajú osobitne. Cieľom je zabezpečiť lepšie zdanenie mimoriadnych umeleckých príjmov tak, že modeluje situáciu, ak by sa tento príjem rozložil na posledné 4 roky.⁷⁶

Prevádzkové náklady

Nezávislý umelec si môže ako prevádzkové náklady odpočítať paušálne minimum vo výške 25 % prevádzkových príjmov z činnosti, maximálne však 12 500 EUR ročne.⁷⁷

DPH

V rámci KEP sa od 3. januára zaviedla superznižovaná sadzba DPH vo výške 3 %, ktorá sa uplatňuje na služby poskytované spisovateľmi, skladateľmi a výkonnými umelcami, ako aj na licenčné poplatky, ktoré im prináležia.⁷⁸

Odpočet

Na podporu sponzorstva daňový zákon stanovuje tiež daňový odpočet finančnej pomoci alebo darov vyplatených akoukoľvek fyzickou alebo právnickou osobou.⁷⁹

Verejné financovanie

Hlavným systémom podpory, ktorý si vláda zvolila, je mechanizmus dohôd (ministerstvo kultúry podpísalo dohody s približne 80 kultúrnymi a kreatívnymi inštitúciami a združeniami, ktoré dostávajú pevnú sumu verejných financií výmenou za konkrétny projekt alebo väčšinou konkrétne úlohy, ktoré majú plniť príjemcovia). Dotovanie je ďalším systémom priamej podpory, hoci mnohé dotácie boli medzičasom „outsourcované“ na Arts Council Luxembourg s cieľom obmedziť a lepšie organizovať financovanie.

⁷⁶ Guichet.lu: Support measures for self-employed professional artists. Dostupné na: <https://guichet.public.lu/en/citoyens/loisirs-benevolat/culture-tourisme/statut-artiste/artiste-professionnel-independant.html#bloub-9>

⁷⁷ DELANO: What are your rights and duties as an artist? Dostupné na: <https://delano.lu/article/what-are-your-rights-and-duties>

⁷⁸ Easytax: Luxembourg – 3% VAT Rate for Artists/Performers. Dostupné na: <https://www.easytax.co/en/tax-mag/info/luxembourg-3-vat-rate-for-artists-performers/>

⁷⁹ Compedium. Cultural Policies & Trends: Luxembursko. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=45>

Ministerstvo kultúry môže poskytnúť aj špecifickú podporu v kontexte rozvoja umeleckej kariéry a výskumu súvisiaceho s umeleckou realizáciou vo forme grantu na podporu umeleckej tvorby, rozvoja a rekvalifikácie.

Grant pre samostatne zárobkovo činných umelcov, ktorí začínajú svoju kariéru po ukončení vysokoškolského štúdia v umeleckom odbore

Grant môže byť udelený najviac na 6 mesiacov.⁸⁰ Žiadosť o príspevok sa musí adresovať ministrovi kultúry. Výška a frekvencia vyplácania grantu sa stanovujú individuálne ministerským rozhodnutím po získaní stanoviska poradného výboru.

Zisky Národnej lotérie

Všetky zisky z národnej lotérie sú určené na všeobecne prospešné účely vrátane kultúry a pamäte národa.

Štrukturálne opatrenia

Okrem sociálnych a fiškálnych opatrení ministerstvo kultúry zaviedlo ďalšie nepriame opatrenia a štrukturálne opatrenia na podporu umeleckej tvorby, ako napríklad:

- *skupovanie diel*⁸¹ luxemburských umelcov alebo umelcov žijúcich/pracujúcich v Luxembursku do umeleckej zbierky ministerstva kultúry,
- *realizovanie workshopov* pre začínajúcich národných a medzinárodných umelcov.

Niektoré štátne kultúrne inštitúcie alebo iné verejné kultúrne štruktúry navrhujú aj osobitné podporné programy (najmä granty, projektová podpora a umelecké rezidencie) v prospech rôznych sektorov, najmä Národného audiovizuálneho centra (CNA), Národného inštitútu architektonického dedičstva (INPA), Rockhal's Rocklab, Centre culturel de rencontre neimënster, atď. V kultúrnej a kreatívnej oblasti zohrávajú dôležitú úlohu aj dva verejné fondy Fonds Culturel National FOCUNA a Filmový fond/Fonds national de soutien à la production audiovisuelle.

Významné podporné schémy pre kultúru poskytuje aj Œuvre nationale de Secours Grande-Duchesse Charlotte, verejný orgán, ktorý ponúka rôzne druhy pomoci, buď pomoc na financovanie projektov pre organizácie, ktoré chcú financovať alebo spolufinancovať konkrétny projekt, alebo pomoc na financovanie začínajúcich podnikov pre umelcov a kultúrnych aktérov, ktorí majú v úmysle realizovať projekt zjavného záujmu verejnosti. Z peňažného fondu Kultúra a tvorba sa z diela financujú aj súťaže, pobyty, odborné školenia či granty.

⁸⁰ Podmienky: predloženie vysokoškolský diplom preukazujúci úspešné ukončenie riadneho vysokoškolského štúdia trvajúceho aspoň 3 roky vydaného na konci špecializačného štúdia v jednom z umeleckých odborov; ide o samostatne zárobkovo činnú osobu zapísanú v Spoločnom centre sociálneho zabezpečenia; preukázanie oddanosti luxemburskej kultúrnej a umeleckej scéne.

⁸¹ Príklad: „Kunst am Bau“: 1 % celkových nákladov budovy postavennej štátom, obcami alebo verejnými inštitúciami, financovanej alebo dotovanej v značnej miere štátom, musí byť vyčlenených na nadobudnutie umeleckých diel.

11.8 Nemecko

- Predpisy na uznávanie spoločenského a profesionálneho statusu umelcov a tvorivých ľudí možno nájsť v zákone o sociálnom zabezpečení, daňovom zákone alebo autorskom zákone.
- Namiesto všeobecne uznávaného pojmu umenia používajú sociálne poisťovne a daňové úrady v Nemecku samostatné kritériá na uznávanie voľnej umeleckej činnosti.

Sociálne zabezpečenie

Zákon o sociálnom poistení umelcov upravuje začlenenie samostatne zárobkovo činných umelcov a umelcov na plný úväzok, ako aj publicistov (spisovateľov, novinárov a pod.) do zdravotného, ošetrovateľského a dôchodkového poistenia.

Sociálne poistenie umelcov je financované z polovice z príspevkov poistencov, z polovice z príspevkov na sociálne zabezpečenie umelcov od spoločností, ktoré nie sú len príležitostnými užívateľmi umeleckých služieb (napr. vydavateľstvá, divadlá, orchestre, galérie, reklamné agentúry, vysielatelia atď.). a získané prostredníctvom federálneho grantu.

Podľa § 1 Sociálneho poistenia umelcov (KSVG) sú samostatne zárobkovo činní umelci viazaný povinným poistením, ak sa živia, a nie len dočasne, umeleckou alebo novinárskou činnosťou. Akákoľvek udržateľná, dlhodobá činnosť na vytváranie príjmu sa považuje za podnikateľskú (obchodnú). Umelecká alebo novinárska práca je samostatnou zárobkovou činnosťou len vtedy, ak nejde o zamestnanie v rámci pracovného pomeru. Umelci a novinári, ktorí zamestnávajú viac ako jedného zamestnanca alebo sú už poistení iným spôsobom, spravidla nie sú poistení podľa KSVG.

Okrem toho povinnosť poistenia nadobudne účinnosť len vtedy, ak sa prekročí ročný minimálny príjem (v roku 2020: 3 900 EUR).

Na odôvodnenie neexistencie konečnej právnej definície v zákone o sociálnom poistení umelcov Spolkové ministerstvo práce a sociálnych vecí tvrdí, že pojem umelec alebo novinár nie je možné zo svojej podstaty definovať absolútne. Obsahuje

Kľúčové výhody

široká definícia pojmu umelec a umenie (podľa odborníkov nemožno umenie definovať absolútne)

Fond sociálneho zabezpečenia umelcov

oslobodenie od dane zo živnosti

malé podniky sú oslobodené od dane z obratu

postavenie kvázi zamestnanca

široko koncipovanú definíciu toho, kto sa v rámci tohto konkrétneho zákona považuje za umelca alebo publicistu. Do kategórie umelca tak patria napríklad aj tieto profesie: kaskadér, webový dizajnér alebo vizážista.

„Na účely tohto zákona je umelcom každý, kto tvorí, predvádza alebo vyučuje hudbu, scénické umenie alebo výtvarné umenie. Publicistom na účely tohto zákona je osoba, ktorá pôsobí ako spisovateľ, novinár alebo obdobným spôsobom ako publicista, alebo ktorá v tomto odbore vyučuje.“

Poistenie sa začína dňom, keď požiadajú [Fond sociálneho zabezpečenia umelcov](#) o poistenie sociálneho zabezpečenia umelcov alebo sa doň zaregistrujú. Umelci platia len polovicu splatných príspevkov z vlastného vrečka, zatiaľ čo Fond dopĺňa sumy z dotácií od federálnej vlády (20%) a z príspevkov sociálneho zabezpečenia (30%) od spoločností, ktoré využívajú umenie a žurnalistiku. Mesačný poplatok, ktorý umelec/publicista platí KSK, závisí od výšky jeho príjmu.

Zamestnaní umelci nie sú poistení prostredníctvom sociálneho poistenia umelcov, ale – podobne ako ostatní zamestnanci – prostredníctvom svojho zamestnávateľa. Sociálny fond umelcov rozlišuje medzi závislým zamestnaním a samostatnou zárobkovou činnosťou s prihliadnutím na špecifické charakteristiky profesijnej skupiny.

Ak nie je jasné, či je poistenie povinné, Nemecká federácia dôchodkového poistenia môže vykonať postup určenia statusu podľa sociálneho zákonníka. Výsledok konania o určení stavu môže byť preskúmaný súdom.

Daňové predpisy

Aj daňové predpisy riešia postavenie umelcov a ich osobitnú situáciu. Oficiálna príručka o dani z príjmov z roku 2019 Federálneho ministerstva financií popisuje v časti H 15.6, kedy sa umelecká činnosť vykonáva:

„K umeleckej činnosti dochádza vtedy, keď je celkový charakter diela tvorivý a nad rámec dostatočného zvládnutia technológie dosahuje určitú úroveň umeleckého dizajnu. Nie každé dielo vytvorené umelcom treba oceniť samo o sebe, ale skôr celú jeho činnosť vo VZ [hodnotiace obdobie].“

V prípade umeleckej činnosti, ktorá sa považuje za nezávislú činnosť podľa § 18 zákona o dani z príjmov, sa zisky zdaňujú ako príjem zo samostatnej zárobkovej činnosti. Na určenie zisku sa od prevádzkových výnosov odpočítavajú prevádzkové náklady.

Ak daňový úrad nezaradí samostatnú zárobkovú činnosť do kategórie „umelecká“, ide spravidla o príjem z obchodnej činnosti podľa § 15 EStG, ktorá pri prekročení určitej sumy okrem dane z príjmov podlieha aj dani zo živnosti⁸².

⁸² pozn. Každý, kto si zaregistruje živnosť, musí automaticky platiť živnostenskú daň. Živnostenská daň je takzvaná daň z nehnuteľností alebo majetku, ktorá sa vzťahuje na zisky spoločnosti. Niektorí živnostníci sú od tejto dane oslobodení, ide o tzv. slobodné povolania (napr. právnici, lekári, novinári či umelci). Individuálna živnostenská daň sa určuje pomocou daňového indexu a sadzby živnostenskej dane. Sadzba dane je 3,5 percenta. Výsledok sa nazýva suma základu dane. Viac je informácií je dostupných na: <https://gruenderplattform.de/unternehmen-gruenden/gewerbesteuer#:~:text=Die%20individuelle%20Gewerbsteuer%20f%C3%BCr%20dein,Gewerbeertrags%20an%20das%20Finanzamt%20abgeben.>

Okrem dane z príjmu a živnosti je dôležitá aj *daň z obratu*. Zdaniteľné tržby umelcov možno zaznamenať so zníženou sadzbou dane v súlade so zákonom o dani z pridanej hodnoty. Predaje domácich umelcov, podobne ako iné malé podniky⁸³, môžu byť oslobodené od dane z obratu za podmienok § 19, ak nepresiahnu určitú sumu (v predchádzajúcom roku 20 000 EUR z obratu a v nasledujúcom sa predpokladá, že nepresiahnu 50 000 EUR). V zákone sú upravené podmienky, za ktorých sa zdaňujú predaje kultúrnych inštitúcií, ako sú divadlá, orchestre, komorné hudobné telesá, spevácke zbory, múzeá, botanické záhrady, zoologické záhrady, zvieracie parky, archívy, knižnice a architektonické a záhradnícke pamiatky. Za oslobodený od dane možno považovať aj predaj inscenátorov a scénických choreografov.

Ďalej sa na niektoré kultúrne produkty (napríklad knihy) vzťahuje nižšia sadzba 7 % namiesto štandardných 19 %; za určitých podmienok sú verejné kultúrne prevádzky a neziskové činnosti (napr. divadelné predstavenia) úplne oslobodené od DPH a dane z príjmov právnických osôb.

Keď sú umelci zamestnaní, zamestnávateľ im zráža daň z príjmu zo mzdy. Pre umelcov, ktorí sú v pracovnom pomere u zamestnávateľa len na niekoľko dní, platia osobitné predpisy pri určení dane z príjmu zo mzdy, ktorá sa odvíja od pravidelnej mzdy počas celého roka.⁸⁴

Slobodné povolanie a obchodná spoločnosť

Ani v Nemecku nie sú jasné rozdiely v povahe povolání, ktoré možno považovať za slobodné. Právny rámec v súvislosti s postavením živnostníkov je stanovený v § 18 zákona o dani z príjmov⁸⁵. To, či je profesionálna činnosť obchodná alebo živnostnícka, má preto predovšetkým daňové dôsledky. Pre mnohých typických členov slobodných povolání, ako sú lekári alebo právnici, niet pochyb o tom, že sú na voľnej nohe. V iných prípadoch nie je daňová klasifikácia vždy jasná. Uvedené je potrebné v prípade pochybnosti [skonzultovať](#) s príslušným úradom. Vo vzťahu k legislatíve sú dané [rozdiely v daňových povinnostiach](#) právnou formou, buď ide o živnostníka, partnerstvo alebo korporáciu. Iba živnostníci a partnerstvá majú nárok na úľavu na

⁸³ §19 zákona o dani z pridanej hodnoty (Nemecko). Dostupné na: https://www.gesetze-im-internet.de/ustg_1980/_19.html

⁸⁴ ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>

⁸⁵ [V zásade sa rozlišuje medzi katalógovými povolaniami, povolaniami a povolaniami podobnými katalógu:](#)

Katalógové povolania:

- Zdravotnícke profesie (lekári, maséri, pôrodné asistentky, prírodné lekári, veterinári)
- Právnické a daňové profesie/podnikateľské poradenstvo: advokáti, notári, audítori, daňoví poradcovia
- Technické a vedecké profesie: architekti, piloti, geodeti
- Kultúrne profesie: prekladatelia, tlmočníci, novinári, fotožurnalisti, umelci, pedagógovia a spisovatelia.

Profesie podobné katalógu:

- Na rozdiel od katalógových profesií si tieto skupiny vyžadujú vysokoškolské vzdelanie, t. j. spravidla musí byť titul prezentovaný ako formálna legitimita. V prelomových rozhodnutiach daňové súdy rozhodli, že tieto činnosti majú povahu na voľnej nohe: dirigent, masér, fotografický dizajnér, copywriter, jazdecký inštruktor, herec, fotografický dizajnér. Tento zoznam by sa nemal považovať za vyčerpávajúci. Keďže sa vždy skúma každý jednotlivý prípad, je možné, že osobné požiadavky bude musieť skontrolovať daňový úrad alebo príslušný obchodný úrad.

Povolania:

- Ide predovšetkým o vedecké činnosti vo výskume a výučbe, ako aj o umelecké alebo literárne činnosti (napríklad zabávači, riaditelia, publicisti, online novinári, autori a redaktori). Do tejto oblasti patria aj vzdelávacie a pedagogické aktivity.

dani zo živnosti. Korporácie na druhej strane nesmú zo svojich ziskov nič odpočítavať. Podniky s jediným vlastníkom a partnerstvá využívajú výhodu pri výpočte dane z podnikania.

Živnostníci na voľnej nohe ([slobodné povolania](#)) majú v porovnaní s živnostníkmi určité výhody, napríklad nie sú povinní zostavovať podnikateľskú súvahu k ročnej účtovnej závierke (postačuje výkaz príjmov a výdavkov). Slobodné povolania sa tiež môžu vzdať registrácie živností, a preto neplatia živnostenskú daň. Ak patria k „komornému“ povolaniu podliehajúcemu licencií, musia byť členmi príslušného profesijného združenia.

Požiadavky na samostatnú zárobkovú činnosť na daňové účely sú upravené v § 18 zákona o dani z príjmov a boli špecifikované v mnohých rozsudkoch Spolkového finančného súdu a v listoch spolkového ministerstva financií. Jednotlivé kritériá a charakteristiky pre špecifikáciu popisu práce však nie sú v zákone bližšie špecifikované.⁸⁶

Výhoda postavenia ako kvázi zamestnanca

Pre nezávislých umelcov a novinárov je dôležité nariadenie zo 70. rokov 20. storočia: zákon o mzdových zmluvách (§ 12a TVG), ktorý bol revidovaný v októbri 2005. Podľa tohto zákona môžu nezávislí pracovníci, ktorí pracujú prevažne pre jednu spoločnosť, požívať štatút „ako zamestnanec“, ktorý ich profesijným organizáciám umožňuje uzatvárať dohody o mzdách alebo odmenách so svojimi dodávateľmi.⁸⁷

Verejné financovanie

Ďalšie záväzky možno nájsť v zákonoch o zriadení verejných nadácií, ako je Federálna kultúrna nadácia alebo Nadácia pre pruské dedičstvo a Nadácia „Classic Weimar“, pričom túto nadáciu riadia spoločne federálne (Bund) a spolkové krajské (Länder) orgány. V mnohých spolkových krajinách (Länder) existujú osobitné zákony alebo nariadenia, ktorými sa riadia príslušné kultúrne nadácie. Okrem týchto výnimiek je financovanie kultúrnych inštitúcií a všeobecných kultúrnych aktivít podporovaných federálnymi (Bund) a spolkovými krajskými (Länder) orgánmi regulované prostredníctvom ročných parlamentných rozpočtových prostriedkov. Rovnaké postupy platia pre väčšinu príspevkov spolkových krajín (Länder) miestnym kultúrnym inštitúciám a pre kultúrne rozpočty miest a okresov.

⁸⁶ V prípade potreby Spolkové ministerstvo hospodárstva a klímy odpovedá aj na otázky začínajúcich podnikateľov. Napríklad viac na stránke: <https://www.existenzgruender.de/DE/Gruendung-vorbereiten/Entscheidung/Gruendungsarten/Teilzeit-Kleinstgruendungen/inhalt.html>

⁸⁷ <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=15&g1=4>

11.9 Rakúsko

- Podobne ako iné profesie, aj *umelci môžu pôsobiť v rôznych právnych pozíciách*, ako slobodný umelec na základe zmluvy o dielo a službách (Werkvertrag) alebo zamestnanec, vrátane všetkých špeciálnych foriem zamestnania (príležitostného, čiastočného alebo dočasného úväzku). Či a v akom rozsahu má umelec nárok na mzdu, prípadne odmenu na základe zmluvy o dielo a výkon, určuje pracovno-právne a občianske právo.
- Zákon považuje *umelcov na voľnej nohe za samostatne zárobkovo činné osoby*. V dôsledku toho podliehajú povinným odvodom sociálneho zabezpečenia a majú prístup k doplnkovému dôchodku a dobrovoľnému poisteniu v nezamestnanosti.

Sociálne zabezpečenie

V zmysle zákona o fonde sociálneho zabezpečenia umelcov ([K-SVFG](#)) je umelec každý, kto v rámci umeleckej činnosti vytvára umelecké diela v oblasti výtvarného umenia, scénického umenia, hudby, literatúry, filmového umenia alebo v niektorej zo súčasných foriem umenia. Zákom bol zriadený Fond sociálneho zabezpečenia umelcov, ktorý odbremeňuje samostatne zárobkovo činných umelcov od platenia odvodov do zákonného sociálneho zabezpečenia a inej sociálnej podpory pre umelcov:

- vypláca dotácie na príspevky, ktoré majú umelci zaplatiť na povinné poistenie v zmysle zákona o obchodnom sociálnom poistení (GSVG) a zákona o všeobecnom sociálnom zabezpečení (ASVG);
- prijíma oznámenia o prerušení a obnovení samostatnej zárobkovej umeleckej činnosti;
- udeľuje granty umelcom;
- získava⁸⁸ finančné prostriedky na plnenie úloh fondu.

Fond poskytuje príspevkové dotácie na dôchodkové, zdravotné a úrazové poistenie. Žiadosť o príspevok je možné podať na Fond alebo na Sociálnu poisťovňu pre živnostníkov. V zmysle zákona je príspevková dotácia 1 722 EUR ročne, Fond na svojej stránke uvádza príklad až do výšky 1 896 EUR na

Kľúčové výhody

Fond sociálneho zabezpečenia umelcov

osobitné úľavy a benefity v prípade daňových predpisov

politika spravodlivého odmeňovania umelcov

Úrad dôvery proti obťažovaniu a násiliu v umení, kultúre a športe

⁸⁸ Pozn. Prostriedky fondu sa získavajú prostredníctvom daní, federálnych príspevkov, splátok grantov, ostatných výnosov a úrokových výnosov fondu, ostatných príjmov a dobrovoľných príspevkov.

zaplatenie poisťného. [Minimálne](#) a [maximálne](#) hranice príjmov umelca, ktoré sú nevyhnutnou podmienkou pre uznanie dotácie uvádza Fond prehľadne na svojej [stránke](#). Sociálne dávky pre umelcov ďalej upravuje zákon o všeobecnom sociálnom zabezpečení ([ASVG](#)) a zákon o sociálnom zabezpečení osôb podnikajúcich v hospodárstve ([GSVG](#)).

Daňové predpisy

Umelci majú možnosť vybrať si z rôznych druhov určovania zisku, čo následne ovplyvňuje daňové zaťaženie príjmov ([EStG](#)). Zároveň zákon upravuje bližšie zrážkovú daň, oslobodenie od dane aj pri umelcoch. V zákone o dani z príjmov (DPH: [UStG](#)) existujú aj úľavy pre umelcov.⁸⁹

Podpora

V roku 2022 ministerstvo poskytlo dodatočný rozpočet vo výške 6,5 milióna EUR na opatrenia v oblasti spravodlivého odmeňovania na podporu umelcov, umeleckých projektov a organizácií, ktorých cieľom bolo znížiť rozdiely v odmeňovaní [v rámci spravodlivého odmeňovania](#). V roku 2023 bude federálna aj miestna úroveň vlády pokračovať v podpore umeleckého sektora s vyčlenenými 9 miliónmi EUR.⁹⁰

Rakúsko finančne a organizačne podporilo založenie nezávislej rady ombudsmana [Vertrauensstelle Kunst und Kultur \(VERA\)](#) – doslovne Úrad dôvery proti obťažovaniu a násiliu v umení, kultúre a športe, ktorá je určená pre pracovníkov v kultúrnom sektore. V súčasnosti nemá žiadny konkrétny právny základ, je organizovaná ako nezisková organizácia. Je financovaná federálnym ministerstvom umenia, kultúry, štátnej služby a športu a má úplnú nezávislosť. Umelec sa môže na VERA obrátiť s konkrétnym problémom a hoci úrad zatiaľ nemá žiadny právny základ, snaží sa poskytnúť individuálne riešenia pre konkrétne prípady.

⁸⁹ ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>

⁹⁰ European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts – Final report, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/46315>

11.10 Španielsko

Už v roku 2018 Španielsko po prijatí Statusu umelca⁹¹ zaviedlo 75 opatrení (výsledok činnosti Kongresu) na zlepšenie postavenia umelcov, najmä v oblasti daní, práce a sociálneho zabezpečenia. Na uľahčenie diskusie a diskusie o opatreniach sa rozhodlo o vytvorení medzirezortnej komisie. Táto komisia vznikla 22. septembra 2021 za účasti ôsmich ministerstiev. Na pomoc pri dosahovaní cieľov tejto komisie boli vytvorené štyri pracovné skupiny (na pracovnej, nie politickej úrovni) pre otázky daní, práce, sociálneho zabezpečenia a vzdelávania s aktívnou účasťou kultúrneho sektora. V každej tematickej skupine sa zúčastňuje príslušné ministerstvo ako osoba zodpovedná za pracovnú skupinu a vo všetkých má zastúpenie Ministerstvo kultúry a športu ako koordinačné ministerstvo a zodpovedné za Status umelca.⁹²

Ako príklady možno uviesť:

- kráľovský dekrét 26/2018 uznáva prerušovanie, rôznorodosť a nestabilitu umeleckých povolání; rieši fiškálne (vrátane zníženia sadzby DPH) a opatrenia sociálneho zabezpečenia reguláciou príspevkov počas obdobia nečinnosti a poskytovaním ochrany tehotným ženám alebo dojčiacim matkám do deviatich mesiacov po pôrode;
- kráľovský dekrét 302/2019 stanovuje zlučiteľnosť medzi starobným dôchodkom a zhromažďovaním práv duševného vlastníctva.

V rokoch 2022 a 2023 pribudli ďalšie úpravy:

- Kráľovský zákonný dekrét 5/2022 z 22. marca, ktorým sa upravuje osobitný režim upravujúci pracovné pomery osôb zapojených do umeleckých činností, ako aj technické a pomocné činnosti potrebné na ich vykonávanie, a ktorým sa zlepšujú pracovné podmienky v sektore;
- Zákon 31/2022 z 23. decembra o všeobecnom štátnom rozpočte na rok 2023 (články 66 a 69);

Kľúčové výhody

plenárne zasadnutia Assises s vplyvom na kultúrnu politiku a dlhodobý Plán kultúrneho rozvoja

dávky sociálnej pomoci a výhody počas obdobia nečinnosti

umelecké a akademické ceny oslobodené od dane z príjmu

výhodnejšia daň z mimoriadnych príjmov

odpočítanie prevádzkových nákladov vo výške 25 %

DPH vo výške 3 % na určité služby a licenčné poplatky

grant pre začínajúcich samostatne zárobkovo činných umelcov

prerozdelenie ziskov z Národnej lotérie na podporu umenia

skupovanie diel štátom

⁹¹ pozn. [Status umelca](#), ktorý uznáva umeleckú prácu a je základom pre tvorbu ďalších právnych predpisov, predostrel zmeny, ktoré by mali jednotlivé rezorty prijať, aby došlo k zlepšeniu postavenia umelcov v Španielsku.

⁹² European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts – Final report, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/46315>

- Kráľovský zákonný dekrét 1/2023 z 10. januára o naliehavých opatreniach týkajúcich sa stimulov na prijímanie zamestnancov a zlepšenia sociálnej ochrany umelcov;
- Kráľovský výnos 31/2023 z 24. januára, ktorým sa mení a dopĺňa osobný príjem;
- Daňové nariadenie schválené kráľovským dekrétom 439/2007 z 30. marca, aby sa splnili opatrenia obsiahnuté v statuse umelcov, pokiaľ ide o zrážky.⁹³

Španielsky status umelca ([Estatuto del Artista](#)) je súbor [rozptýlených](#) opatrení v oblasti práce, sociálneho zabezpečenia, fiškálnych a vzdelávacích opatrení. Najdôležitejšími z nich sú

- vytvorenie modelu zmluvy na dobu určitú, špeciálne navrhnutú pre umelcov;
- prispôbenie a rozšírenie definície umelca na technický a pomocný personál;
- zavedenie zníženia sadzieb zrážkovej dane pre umelcov;
- vytvorenie novej dávky v nezamestnanosti pre umelcov; a
- rozšírenie nariadenia o zlučiteľnosti starobných dôchodkov s výkonom umeleckej činnosti a výhod plynúcich z práv duševného vlastníctva.

Plánuje sa úprava živnostenského podnikania pre oblasť kultúry a tiež úprava ich nemocenského poistenia a daní.⁹⁴ Španielsko nemá úpravu týkajúcu sa samostatne zárobkovo činných umelcov, ktorá by špeciálne upravovala osobitné dôchodky. Na druhej strane španielska rada ministrov nedávno schválila osobitnú dávku v nezamestnanosti 600 EUR⁹⁵.

Samostatne zárobkovo činné osoby – organizátori prehliadok, maliari, sochári, scenáristi – ktorí zarábajú [menej ako 3 000 EUR ročne](#) platia znížený mesačný poplatok 161 EUR. Poskytuje nové možnosti pre freelancerov v sektore/umelcov s viacerými úväzkami, ako sú znížené honoráre alebo špeciálne dotácie pre umelcov s najnižšími príjmami. Tiež môžu požadovať platenie štvrťročných platieb namiesto mesačných.

V Španielsku sú dôchodok a samostatná zárobková činnosť od roku 2013 zlučiteľné, avšak v prípade, ak osoba pracuje alebo podniká, môže poberať len 50 % dôchodku. Pre umelcov na voľnej nohe sa toto percento upravilo v roku 2023 na 100 %, to znamená, že osoba môže pracovať ako umelec na voľnej nohe a zároveň poberať plný dôchodok.

Daňové predpisy

Čo sa týka daní z príjmu pre samostatne zárobkovo činných umelcov tieto sú upravené osobitne. Keďže sa z daňového hľadiska je povinný umelec objednávatelom diela aj výkony fakturovať, je podľa španielskeho práva potrebné uplatniť zrážkovú daň z príjmu fyzických osôb. Všeobecná sadzba je 15 %. Noví živnostníci si však môžu uplatniť 7 % počas prvého roka registrácie a tiež

⁹³ Status (Španielsko). Dostupné na: <https://www.culturaydeporte.gob.es/dam/jcr:5e6071c8-830f-44f0-bdb6-8ab1911f12d6/folleto-informativo-estatuto-artista.pdf>; Ministerstvo kultúry a športu Španielska: Dokumentácia. Dostupné na: <https://www.culturaydeporte.gob.es/destacados/estatuto-del-artista/documentacion.html>

⁹⁴ European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts – Final report, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/46315>

⁹⁵ LePetitJournal: Une meilleure situation pour les intermittents du spectacle en Espagne. Dostupné na: <https://lepetitjournal.com/madrid/emploi/meilleure-situation-intermittents-spectacle-espagne-353681>

počas nasledujúcich dvoch rokov. Od apríla 2023 si môžu samostatne zárobkovo činní umelci uplatniť 7 % zrážku na svojich faktúrach, v prípade, že čistý príjem je nižší ako 15 000 EUR ročne, a ide o hlavný zdroj príjmov (predstavuje viac ako 75 % všetkých príjmov).

Minimálne sadzby zrážok sa však nevzťahujú na príjmy dosiahnuté odsúdenými vo väzenských zariadeniach ani na príjmy plynúce z pracovnoprávných vzťahov osobitnej povahy, ktoré postihujú osoby so zdravotným postihnutím.⁹⁶

Všeobecná sadzba DPH je stanovená na 21 %. V roku 2019 bola zavedená reforma zákona o DPH, z ktorej profitovali umelci na voľnej nohe, režiséri a technici divadelných hier a muzikálov, ktorí za svoje služby môžu, za určitých podmienok, uplatňovať zníženú DPH iba 10 %. Maliari, sochári, kresliari, remeselníci, rytci, zlatníci, hrnčiari sú oslobodení od uplatňovania DPH na služby, ktoré zahŕňajú autorské práva (teda nejde o dielo, ale práva). Na druhej strane, ak predávajú dielo na objednávku, je potrebné uplatniť DPH vo výške 10 % .

⁹⁶ Kráľovský dekrét 31/2023 z 24. januára, ktorým sa upravuje nariadenie o dani z príjmu fyzických osôb (Španielsko). Dostupné na: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2023-2023

12. Zdroje

Databázy

1. Compedium. Cultural Policies & Trends. Dostupné na: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/>
2. ECPRD Request no. 4471: The provision of social and professional status to artists/creators. Dostupné v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/547361>
3. Culture Action Europe. Dostupné na: <https://cultureactioneurope.org/>
4. ILO: Štúdie. Dostupné na: <https://www.ilo.org/Search5/search.do?searchWhat=artist&navigators=languagesnavigator%1dlanguage%1den%1den%1eilosubjectnavigator%1dilosubject%1dE.10%1d%5eE.10%24&sortby=default&lastDay=0&collection=&offset=0>

Publikácie

5. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts – Final report, Publications Office of the European Union, 2023. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01fafa79-1a13-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-en>
6. EENCA: The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals. Dostupné na: <https://eenca.com/eenca/assets/File/EENCA%20publications/Study%20on%20the%20status%20and%20working%20conditions%20of%20artists%20and%20creative%20professionals%20-%20Final%20report.pdf>
7. Slovenská koalícia pre kultúrnu diverzitu: Status of the artist. Working document for a general international debate. Dostupné na: <https://www.aiap-iaa.org/Status%20of%20the%20Artist.%202014.pdf>
8. ILO: Social Protection in the Cultural and Creative Sector. Dostupné na: https://www.ilo.org/global/publications/working-papers/WCMS_781638/lang--en/index.htm
9. POLÁKOVÁ, M.: Status profesionálneho (tanečného) umelca/umelkyne. Dostupné na: https://plast.dance/uploads/STUDIA_STATUS_PROFESIONALNEHO_TANECNEHO_UMELCA_UMELKYNE_MARTA_POLAKOVA.pdf
10. BARTLOVÁ, A., LOMOVÁ, J.: Sociální postavení umělce/umělkyně, kurátora/kurátorky a kritika/kritičky. Dostupné na: <https://spolekskutek.cz/app/uploads/2022/08/brozura-soc-04-B.pdf>
11. LOWIES, J., BOTTACIN S.: Le statut social de l'artiste en Belgique. Dostupné na: <https://www.cairn.info/revue-courrier-hebdomadaire-du-crisp-2021-9-page-7.htm#:~:text=En%20Belgique%2C%20il%20n%27existe,lois%20et%20de%20r%C3%A9glementations%20sp%C3%A9cifiques>

Právne predpisy

12. Zákon o realizácii verejného záujmu v kultúre (Slovinsko). Dostupné na: <https://www.gov.si/zbirke/storitve/vpis-v-razvid-samozaposlenih-v-kulturi/>

13. Zákon o tvorivých osobách a umeleckých združeniach (Estónsko). Dostupné na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/104032022007>
14. Chránené diela. Zákonník duševného vlastníctva (Francúzsko). Dostupné na: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000006161634>
15. Právo na ďalší predaj. Zákonník duševného vlastníctva (Francúzsko). Dostupné na: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000045961575
16. Zákon o umení (Írsko). Dostupné na: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2003/act/24/enacted/en/print.html>
17. Zákon o právach nezávislých umelcov a podpore kultúrnej a umeleckej tvorivosti (Chorvátsko). Dostupné na: <https://www.zakon.hr/z/698/Zakon-o-pravima-samostalnih-umjetnika-i-poticanju-kulturnog-i-umjetni%C4%8Dkog-stvarala%C5%A1tva>
18. Zákon o statuse umelca (Kanada). Dostupné na: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/s-19.6/page-1.html>
19. Zákon o profesionálnom múzickom umení (Litva). Dostupné na: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.235372/asr>
20. Zákon o dani z pridanej hodnoty (Nemecko). Dostupné na: https://www.gesetze-im-internet.de/ustg_1980/_19.html
21. Kráľovský dekrét 31/2023 z 24. januára, ktorým sa upravuje nariadenie o dani z príjmu fyzických osôb (Španielsko). Dostupné na: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2023-2023

Iné

22. UNESCO's 1980 Recommendation concerning the Status of the Artist: promoting the professional, social and economic rights of artists. Dostupné na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382658>
23. EUROPARL.europa.eu: Európsky status umelca: Ako chrániť postavenie a príjmy umelcov v EÚ? Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/society/20211021STO15514/europsky-status-umelca-ako-chranit-postavenie-a-prijmy-umelcov-v-eu>
24. EUROPARL.europa.eu: EU framework for the social and professional situation of artists. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/eu-framework-for-the-social-and-professi/product-details/20230627CAN70328>
25. Ministerstvo kultúry SR: Pojem profesionálny umelec v slobodnom povolání bude definovaný v zákone. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/pojem-profesionalny-umelec-v-slobodnom-povolani-bude-definovany-v-zakone/>
26. Ministerstvo kultúry ČR: Štátna politika kultúry na roky 2021-2025. Dostupné na: <https://www.mkcr.cz/statni-kulturni-politika-cs-69>
27. Slovenská výtvarná únia: Právne a sociálne postavenie výtvarných umelcov na Slovensku. Dostupné na: <https://svu.sk/sk/pravne-a-socialne-postavenie-vytvarnych-umelcov-na-slovensku/>
28. ArtTalk.cz: Status umělce a umělkyně se sám nenapíše. Dostupné na: <https://artalk.cz/2022/10/17/status-umelce-a-umelkyne-se-sam-nenapise/>

29. ArtworkArchive: A Breakdown of Business Models for Artists | Plus, Free Business Plan Worksheet. Dostupné na: <https://www.artworkarchive.com/blog/a-breakdown-of-business-models-for-artists-plus-free-business-plan-worksheet>
30. TimesofMalta: Use of definite contracts in performing. Dostupné na: <https://timesofmalta.com/articles/view/use-of-definite-contracts-in-the-performing-arts-sector.693665>
31. Úrad sociálneho zabezpečenia (Belgicko): Umelci. Dostupné na: <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest/instructions/persons/specif/artists.html#:~:text=De%20kunstenaar%20zelf%20mag%20per,dus%20ook%20verplaatsing,sonkosten%2C%20inbegrepen>
32. Cultuurloket: Het kunstenaarsstatuut. Dostupné na: https://www.cultuurloket.be/sites/default/files/2019-09/CultuurloketVZW_Brochure-het-kunstenaarsstatuut-updatesept2019.pdf
33. ILES: Facturation et taxation des revenus artistiques et des droits d'auteur. Dostupné na: https://www.iles.be/wp-content/uploads/2017/12/Fiche-2.11-La-facturation-et-taxation-des-droits-d_auteur.pdf
34. DEBATI.BG: Petkov: Musíme oslobodiť kultúru od politiky. Dostupné na: <https://debati.bg/petkov-tryabva-da-osvobodim-kulturata-ot-politikata/>
35. DNES.BG: Ako herci zmenia našu politiku? Dostupné na: <https://www.dnes.bg/izbori-2021/2021/11/03/kak-aktiori-shte-promeniat-politikata-u-nas.509086>
36. culture360.asef.org: A Healthy Ecosystem for the Arts in Bulgaria. Dostupné na: <https://culture360.asef.org/insights/healthy-ecosystem-arts/>
37. VOIMA: Umelec štrajkuje len pre iných. Dostupné na: <https://voima.fi/taiteen-paikka/taiteilija-lakkoilee-vain-muiden-puolesta/>
38. Stratégia kultúrnej politiky 2025 Ministerstva školstva a kultúry Fínska. Dostupné na: <https://okm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-471-9>
39. Vyhláška č. 2020-1095 z 28. augusta 2020 o povahe činností a príjmoch umelcov-autorov (Francúzsko). Dostupné na: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042284065/>
40. Entreprendre.service-public.fr: Artiste-auteur : déclaration d'activité. Dostupné na: <https://entreprendre.service-public.fr/vosdroits/F22388#:~:text=Ainsi%2C%20vous%20%C3%AAtes%20consid%C3%A9r%C3%A9%20comme,musicales%20avec%20ou%20sans%20paroles>
41. Audiens Le Média: Les droits sociaux des intermittents du spectacle : les grandes étapes Dostupné na: <https://www.audienslemedia.org/accueil/pagecontent2/nouvelle-liste-articles/les-droits-sociaux-des-intermittents-du-spectacle-les-grandes-etapes.html>
42. Entreprendre.service-public.fr: Artist-author: taxation (tax return, VAT and CFE). Dostupné na: <https://entreprendre.service-public.fr/vosdroits/F36428?lang=en>
43. CitizensInformation.ie: Professional artists on Jobseekers Allowance. Dostupné na: <https://www.citizensinformation.ie/en/social-welfare/social-welfare-payments/unemployed-people/jobseekers-allowance-professional-artists/>
44. CitizensInformation.ie: Artists' exemption from income tax. Dostupné na: <https://www.citizensinformation.ie/en/money-and-tax/tax/income-tax/artists-exemption-from-income-tax/>
45. CitizensInformation.ie: Basic Income for the Arts (BIA). Dostupné na: <https://www.citizensinformation.ie/en/employment/unemployment-and-redundancy/employment-support-schemes/basic-income-arts/>

46. TEATAR.hr: Zákon o umelcoch: všetky doteraz známe problémy. Dostupné na: <https://www.teatar.hr/235061/zakon-o-umjetnicima-svi-zasad-poznati-problemi/>
47. Rada pre priemyselné vzťahy Kanady. Dostupné na: <http://www.cirb-ccri.gc.ca/eic/site/047.nsf/eng/home>
48. CLICHE, D.: Status of the Artist or of Arts Organizations?: A Brief Discussion on the Canadian Status of the Artist Act. Dostupné na: <https://cjc.utpjournals.press/doi/full/10.22230/cjc.1996v21n2a939>
49. Government of Canada: Employed artists. Dostupné na: <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/individuals/topics/about-your-tax-return/tax-return/completing-a-tax-return/deductions-credits-expenses/line-22900-other-employment-expenses/employed-artists.html>
50. Artist Producer Resource: Income Tax. Dostupné na: <https://artistproducerresource.ca/tiki-index.php?page=Income-Tax>
51. PWC: Tax Summaries - Lithuania. Dostupné na: <https://taxsummaries.pwc.com/lithuania/corporate/other-taxes>
52. Culture.lu. Dostupné na: <https://culture.lu/>
53. DELANO: What are your rights and duties as an artist? Dostupné na: <https://delano.lu/article/what-are-your-rights-and-duties>
54. Guichet.lu: Support measures for self-employed professional artists. Dostupné na: <https://guichet.public.lu/en/citoyens/loisirs-benevolat/culture-tourisme/statut-artiste/artiste-professionnel-independant.html#bloub-9>
55. Easytax: Luxembourg – 3% VAT Rate for Artists/Performers. Dostupné na: <https://www.easytax.co/en/tax-mag/info/luxembourg-3-vat-rate-for-artists-performers/>
56. gruenderplattform.de: Was ist die Gewerbesteuer? <https://gruenderplattform.de/unternehmen-gruenden/gewerbesteuer#:~:text=Die%20individuelle%20Gewerbesteuer%20f%C3%BCr%20de,in.Gewerbeertrags%20an%20das%20Finanzamt%20abgeben.>
57. Spolkové ministerstvo hospodárstva a klímy: Teilzeit- und Kleinstgründungen. Dostupné na: <https://www.existenzgruender.de/DE/Gruendung-vorbereiten/Entscheidung/Gruendungsarten/Teilzeit-Kleinstgruendungen/inhalt.html>
58. Status (Španielsko). Dostupné na: <https://www.culturaydeporte.gob.es/dam/jcr:5e6071c8-830f-44f0-bdb6-8ab1911f12d6/folleto-informativo-estatuto-artista.pdf>
59. Ministerstvo kultúry a športu Španielska: Dokumentácia. Dostupné na: <https://www.culturaydeporte.gob.es/destacados/estatuto-del-artista/documentacion.html>
60. LePetitJournal: Une meilleure situation pour les intermittents du spectacle en Espagne. Dostupné na: <https://lepetitjournal.com/madrid/emploi/meilleure-situation-intermittents-spectacle-espagne-353681>
61. CUPORE. Dostupné na: <https://www.cupore.fi/en/information/blog/a-review-of-the-government-programme-s-cultural-policy-in-finland>
62. Register (Slovinsko). Dostupné na: <https://remk.ekultura.gov.si/razvid/samozaposleni>
63. Dátový portál (Malta). Dostupné na: <https://open.data.gov.mt/dashboard.html>
64. E-Uprava (Slovinsko): Zaposleni v kulturi: vpis v razvid samozaposlenih v kulturi. Dostupné na: <https://e-uprava.gov.si/podrocja/izobrazevanje-kultura/zaposleni-v-kulturi/vpis-v-razvid-samozaposlenih-v-kulturi.html>

Všetky zdroje sú aktuálne k dňu zverejnenia.

Všetky iniciatívne materiály PI nájdete na:

<https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/materialy/pm>

Parlamentný inštitút
Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
pi@nrsr.sk
www.nrsr.sk

